

**DE GIERZWALUW IN OISTERWIJK
2011**

Inleiding

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk bestaat sinds 2009 en is een samenwerkingsverband tussen vogelwerkgroep IVN Oisterwijk en vogelwerkgroep Midden-Brabant. Onze doelstelling is het beschermen van de gierzwaluw zodat we ook in de toekomst in Oisterwijk en omstreken van deze zomervogel kunnen genieten.

Met een groep van ongeveer 25 vrijwilligers inventariseren en registreren we broedplaatsen waardoor een betere bescherming van de soort mogelijk is. Daarnaast proberen we duurzame nestgelegenheid te realiseren, voornamelijk bij nieuwbouw en renovatie, en verstrekken we informatie over de gierzwaluw en de bescherming ervan.

Ook in 2011 is de gierzwaluwwerkgroep actief geweest in Oisterwijk. Zeer actief zelfs en wij zijn trots op de resultaten waarover u in ons jaarverslag kunt lezen.

Op de eerste plaats zijn dat onze inventarisaties. Dit jaar is het ons gelukt een complete gierzwaluwinventarisatie te doen in Oisterwijk. Hierdoor beschikken we over concrete cijfers waardoor we in de toekomst mogelijk meer kunnen zeggen over de ontwikkelingen van het gierzwaluwbestand in onze gemeente. Ook de registratie van deze gegevens heeft onze aandacht. Hiervoor werken wij samen met SOVON.

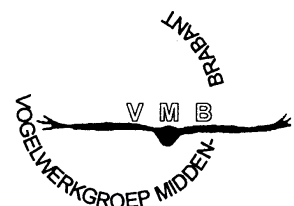
In een aantal nestkasten hebben wij camera's geplaatst. Deze gegevens worden door ons verwerkt en doorgegeven aan een landelijk cameraproject. Hierdoor kan onze kennis over het broedgedrag van de gierzwaluw vergroot worden zonder de vogels te verstoren.

Een bijzonder project waarover u in ons verslag kunt lezen is de zwaluwtoren die we dit jaar gaan bouwen. Het afgelopen jaar is er hard gewerkt aan de voorbereidingen: het ontwerp is omgezet in een maquette en een constructietekening, subsidies en benodigde vergunningen zijn aangevraagd. Op de valreep van 2011 werden alle vergunningen verleend zodat we, als U dit leest, de bouw van de toren zelfs al gerealiseerd hebben.

Verder is ook dit jaar in Oisterwijk nieuwe, duurzame broedgelegenheid gerealiseerd bij de renovatie van enkele gebouwen.

Over deze en andere zaken vindt u meer informatie in dit jaarverslag. Voor de volledigheid zijn ook de nieuwsbrieven 2011 en krantenknipsels in de bijlage opgenomen. Voor eerdere jaarverslagen, vragen of tips kunt u via gierzwaluwoisterwijk@gmail.com contact met ons opnemen. Ook kan men via deze weg broedplaatsen melden.

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk
Hannie Nilsen en Gerard van der Kaa

Tekst: Hannie Nilsen

Telkaarten: SOVON

Foto's: Ben Aarts (pag. 18 rechts), Adri de Groot, Vogeldagboek (pag. 32-50),
Kees Goverden (pag. 37), René van Rossum (pag. 45), Jan Wolfs (pag. 46 onder),
Henk Post (pag. 48), Gerard van der Kaa en Hannie Nilsen (overige).

INHOUDSOPGAVE

Inleiding

1	Inventarisatie 2011	
	1.1 Werkwijze	6
	1.2 Inventarisatie per wijk	8
	1.3 Opmerkingen bij de inventarisatie 2011	30
	1.4 Conclusies en aanbevelingen	33
	1.5 Registratie van inventarisatiegegevens	34
	1.6 Gierzwaluw in de Joanneskerk en inventarisatie aldaar met behulp van camera's	35
	1.7 Afsluiting inventarisatie in Standdaarbuiten	37
2	Projecten 'Realisatie nieuwe nestgelegenheid'	
	2.1 Nieuwe nestplaatsen Kantoorgebouw van Woonstichting De Leystromen	38
	2.2 Brede School Waterhoef	39
	2.3 Zwaluwtoeren	40
3	Overige activiteiten	
	3.1 Kasteel Waardenburg	41
	3.2 Informatieverstrekking	44
4	Plannen 2012	45
5	Bijlagen	
	5.1 Nieuwsbrieven 2011	46
	5.2 Persberichten	52
6	Literatuur en internet	56
7	Nawoord	57

1 INVENTARISATIE

1.1 Werkwijze

Voor de derde keer op een rij hebben we deze zomer weer zoveel mogelijk nestplaatsen van de gierzwaluw in Oisterwijk gelokaliseerd, zowel natuurlijke broedruimtes als broedgevallen in nestkasten. Met betrekking tot het inventariseren van natuurlijke broedplaatsen hebben we onze werkwijze aangepast.

In 2009 en 2010 hebben we in groepjes wijken bezocht waar veel gierzwaluwen gezien werden en vervolgens op strategische plaatsen gepost om invliegers waar te nemen. Deze waarnemingen hebben we geregistreerd op Google Maps en vervolgens hebben we bekendheid gegeven aan deze link bij gemeente, woningbouwverenigingen en landelijke organisaties zoals Gierzwaluwbescherming Nederland en SOVON.

Eind 2010 bleek dat dit niet voldoende was: bij renovatie en gedeeltelijke sloop van een schoolgebouw in Oisterwijk stond in het rapport van een flora- en fauna adviesbureau dat er geen gierzwaluwen op deze locatie zouden broeden terwijl wij 3 broedparen geregistreerd hadden. Gelukkig is op deze locatie de broedgelegenheid toch bewaard gebleven en zelfs uitgebreid maar dit voorval zette ons wel aan het denken.

We hebben contact gezocht met SOVON om uit te zoeken waarom de aan hen verstrekte gegevens niet in de NFFD (Nationale Flora- en Fauna Database) stonden. Al snel bleek dat zij met onze gegevens, op de huidige manier geregistreerd, niet veel konden doen. Enkel volledige inventarisaties per (deel)gebied zouden verwerkt kunnen worden. Dit betekende dat we meer gericht moesten gaan werken.

De methode waarop we dit jaar te werk zijn gegaan, bestaat uit een aantal stappen:

- We hebben Oisterwijk opgedeeld in 19 ‘wijken’. Deze gebieden komen niet altijd overeen met de wijkindeling van de gemeente, ook de naamgeving van deze gebieden is mogelijk niet altijd in overeenstemming met de gebruikelijke naam. Bij de indeling hebben we vooral gekeken naar een duidelijke begrenzing (spoorlijn, Voorste Stroom, grote wegen), functie (industriegebied) en de aanwezigheid van bekende gierzwaluwkolonies.
- Deze gebieden zijn door SOVON omgezet in telkaarten waarop wij de gegevens via de site van SOVON in kunnen voeren.
- Vervolgens zijn we in de periode half juni – eind juli regelmatig met groepjes vrijwilligers op pad gegaan. Hierbij is geprobeerd om zoveel mogelijk rekening te houden met de weersomstandigheden, dat wil zeggen droog en niet te koud. Het inventariseren vond vooral plaats van 2 uur vóór tot een half uur ná zonsondergang.
- We begonnen steeds met een globale inventarisering van de wijk: zien we gierzwaluwen? Waar vliegen ze rond? Waar gieren ze rond de huizen? De blokken waar gierzwaluwen laag tussen de huizen vlogen werden nader onderzocht op mogelijke broedgelegenheid. Vanaf een kwartier vóór zonsondergang werd hier gepost om daadwerkelijke invliegers te ontdekken.¹

Aantal bezoeken:

Alle wijken zijn meerdere malen bezocht. Het aantal keren varieerde van wijk tot wijk, afhankelijk van de wijk en de resultaten.

Voor een voorlopige prognose en een plan van aanpak werd iedere wijk eerst per fiets door 2 vrijwilligers verkend waarbij vooral gelet werd op de aanwezigheid van gierzwaluwen, hoogvliegend of gierend tussen de huizen. Ook werd gekeken naar het soort bebouwing, de mogelijkheid voor de vogels om broedgelegenheid te vinden en de aanwezigheid van eerder gevonden broedplaatsen (2009, 2010).

In wijken waar geen gierzwaluwen gezien/verwacht werden, is er toch nog een aantal avonden door 1-2 vrijwilligers rondgefietst om er zeker van te zijn dat er hier waarschijnlijk geen broedplaatsen zijn.

¹ Voor meer uitleg over ‘giervluchten, zoekers, broeders e.d.’ zie hoofdstuk 1.3, bladzijde 30.

Waarbij we wel voor ogen moeten houden dat 'zeker' een twijfelachtig begrip is als het de aanwezigheid van gierzwaluwen betreft.

In wijken met veel bekende broedplaatsen en/of grote groepen gierende vogels is zo veel mogelijk met grote groepen gepost, waarbij in sommige straten bij ieder huizenblok een waarnemer stond. Sommige wijken zijn zelfs 2-3 maal bezocht. Daarnaast zijn in de laatste weken van juli de kasten aan een extra onderzoek onderworpen omdat men dan vaak jonge gierzwaluwen in de uitvliegopening ziet zitten.

Tijdstip van inventarisatie

De beste tijd om te inventariseren is de periode waarin er jongen zijn. De adulte vogels zijn dan beide buiten om te foerageren, waarbij ze ongeveer 1x per uur het nest bezoeken. Rond zonsondergang zullen beide vogels naar het nest terugkeren wat de waarnemingskans vergroot. Vandaar dat we gekozen hebben voor de periode 15 juni- 31 juli.

Weersomstandigheden

Over het algemeen wordt aangenomen dat warm, droog zomerweer het beste is voor gierzwaluwinventarisaties. De ervaring leert namelijk dat op regenachtige avonden de gierzwaluwen minder rondvliegen, en de zoekers¹ zelfs geheel verdwenen zijn. Toch hebben wij juist op een koude, regenachtige avond (13 graden) in een regenachtige periode zeer goede resultaten geboekt: met slechts 5 waarnemers ontdekten we 24 nestplaatsen waarvan er 13 nog niet bekend waren. We zagen die avond vrijwel geen gierzwaluwen rondgieren, maar iedere vogel die binnen ons gezichtsveld kwam vloog vrijwel meteen naar de nestplaats waardoor ze makkelijk te volgen waren.

Wat weer betreft was 2011 een jaar van uiterste: geen maand gedroeg het weer zich 'normaal' dit jaar. Nederland beleefde zomer in het voorjaar, herfst in de zomer en lente in de herfst. Deze zomer is de boeken in gegaan als de natste zomer sinds 1906 en op vele plaatsen moesten gierzwaluwtellingen afgelast worden vanwege het slechte weer. Dat we in Oisterwijk zonder al te veel problemen toch een volledige inventarisatie uit konden voeren, hebben we te danken aan een fantastische groep vrijwilligers. Juist vanwege het belang van de weersgesteldheid hadden we geen vaste dagen gepland. Afhankelijk van de weersverwachting hebben we van week tot week de 2 beste avonden gekozen en de data per e-mail rondgestuurd. En hoewel men dus pas kort tevoren wist wanneer we gingen inventariseren, was er iedere keer voldoende mankracht aanwezig.

Tijdsinvestering

Inventarisatie van de gierzwaluw is niet moeilijk, maar vraagt wel veel tijd en geduld. In dit geval is de tijdsinvestering 200 – 250 uur geweest.

Verspreid over 15 avonden zijn 28 vrijwilligers op pad geweest, totaal 140 uur. Daarbij komen de voorbereidende verkenningen van de wijken, de individuele bezoeken en de registratie van de gegevens op Google Maps en de SOVON-site.

Notatie

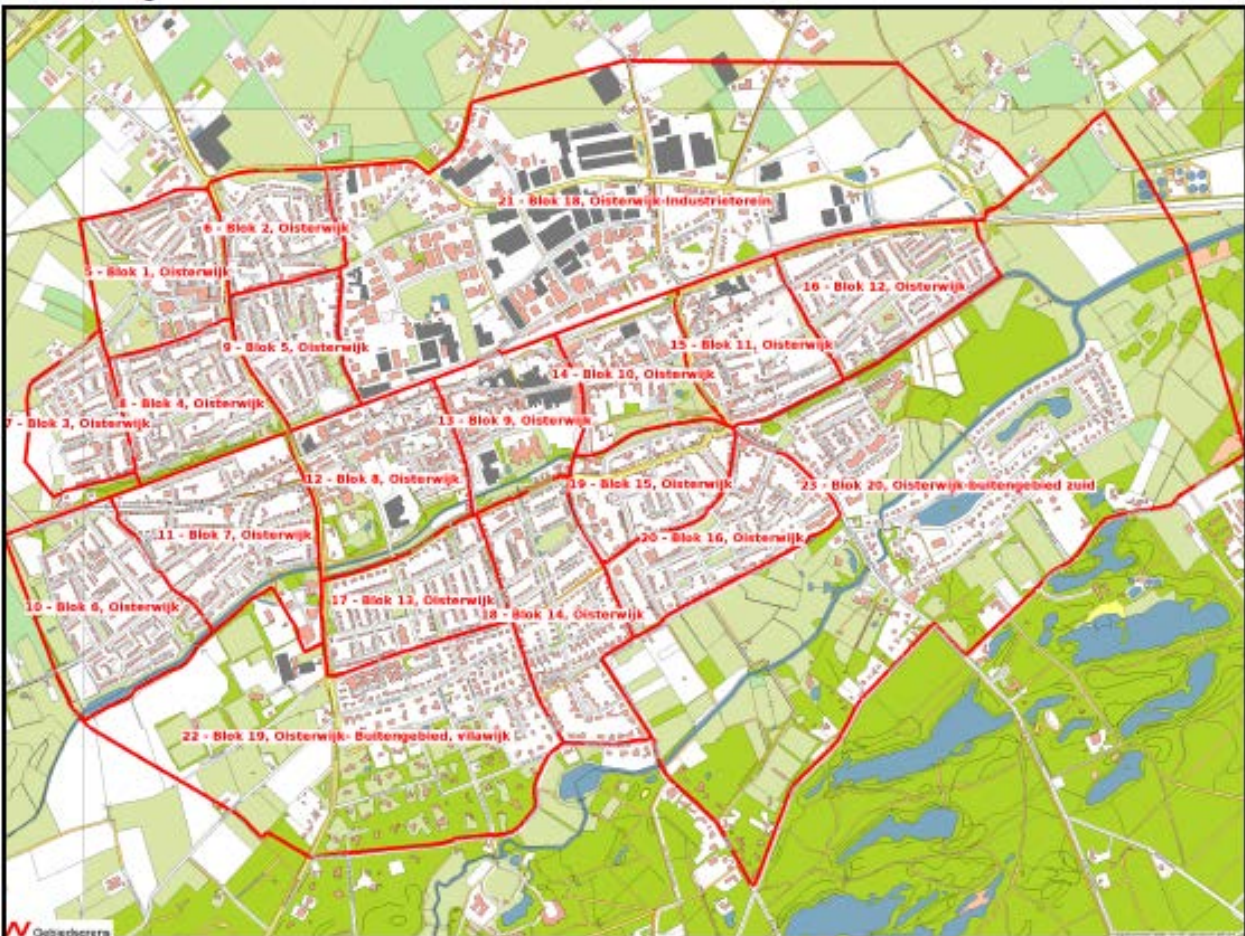
Per wijk hebben we geprobeerd zoveel mogelijk de aanwezigheid van gierzwaluwen in de wijk te beschrijven, dat wil zeggen giervluchten, aanhakers en invliegers¹. Ook het soort nestplaats is vermeld en voor zover bekend de ligging (noord-oost-west-zuid) ervan. We hebben onderscheid gemaakt tussen:

- X** nieuw ontdekt broedgeval.
- X** eerder geregistreerd broedgeval, opnieuw bevestigd in 2011.
- X** eerder geregistreerd broedgeval, dit jaar niet bevestigd.
- X2009** eerder geregistreerd broedgeval, dit jaar niet bevestigd. Jaartal geeft laatste waarneming aan.
- X-** eerder geregistreerd broedgeval, nu verdwenen door bouwtechnische ingrepen.

¹ Voor meer uitleg over 'zoekers, broeders, giervluchten e.d.' zie hoofdstuk 1.3, bladzijde 30.

1.2 Inventarisatie per wijk

Oisterwijk is als volgt ingedeeld in 19 wijken:

1. Kruidenwijk
2. Molenwijk
3. Bevrijdingswijk
4. Rivierenwijk
5. Ten Bijgaerde
6. Westend West
7. Westend Oost
8. Petruskerk e.o.
9. Centrum West
10. Centrum Oost
11. Joanneskerk e.o.
12. De Waterhoef
13. De Bunders
14. Plantenwijk
15. Burgemeesterwijk
16. Levenskerk e.o.
17. ---
18. Industrieterein Noord
19. Villawijk/buitengebied
20. Schoutenwijk/buitengebied

Blok 1 Kruidenwijk

Deze wijk wordt in het noorden begrensd door de Kerkhovenbaan, vervolgens met de klok mee Pannenschuurlaan en Zoom. Aan de westkant ligt het buitengebied Heukelom.

De wijk is gebouwd tussen 1990 en 1995. Er staan voornamelijk huizen van het type twee-onder-een-kap en korte rijtjes. Er is vaak gebruik gemaakt van sneldekkpannen met gevelpannen maar deze liggen dicht op de muur aangesloten. We zien hier veel trespas en andere kunststofmaterialen in de afwerking bijv. bij dakkapellen en boeiboorden. Een aantal huizen is bovendien verbonden door hoge, overdekte doorgangen waardoor de uitvlieghoogte erg laag wordt voor de gierzwaluw.

In deze nieuwbouwwijk hadden we geen broedplaatsen verwacht tot we in 2010 toevallig een invlieger zagen. Bij inventarisatie in 2011 werden vervolgens op 6 locaties invliegers (cq nesten) gezien, 3x onder het lood bij de schoorsteen, 3x bij een gevelpan. Bij de broedplaatsen onder de gevelpannen moest soms zeer vaak aangevlogen worden (tot 18x) omdat de invliegopeningen hier zeer klein zijn.

BLOK 1 KRUIDENWIJK						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Bieslook						
Bieslook	40/46		12			vlogen aan op gevelpannen
Dille						
Jeneverbes						
Kervel						oneven: geen mogelijkheden
Kruizemunt			8			
	17			3		zijgevel
Langvennen Noord	21	NO	8	1 à 3	X	lood schoorsteen voor
Laurier						ts Langvennen N en Kervel: geen
Lavendel	2-8		2			20-34 als Tijm
Majoraan						geen mogelijkheden
Pannenschuurlaan	73	N	8		X	onder lood schoorsteen achter
	77	N			X	onder lood schoorsteen achter
Pannenschuurplein	3					nokvorst
Postelein						geen
Rozemarijn						geen
Tijm	12	NO			X	gevelpan achterkant
	10	ZW			X	gevelpan achterkant
Tuinkers						geen
Venkel	16	N	8		X	linkerkant gevelpan bij raam
W van der Aapark						geen
Zoom						noordkant: geen

Blok 2 Molenwijk

Deze wijk wordt aan de noordkant begrensd door de Bedrijfsweg, en vervolgens met de klok mee de Spreeuwenburgerweg, De Lange Kant en Pannenschuurlaan. De wijk is voor het grootste gedeelte gebouwd in de jaren '80. We zien hier veel huizen met zadeldak of afgeplat zadeldak. De afwerking is wisselend, op veel plaatsen zijn kunststof boeiboorden onder de gevelpannen gebruikt maar ook is er regelmatig sprake van een gemetselde zijmuur met gevelpannen. Ook onder het lood bij de schoorstenen, zeker op het einde van een rij huizen, zijn er zeker mogelijkheden voor een gierzwaluw op zoek naar nestgelegenheid.

Zadeldak met gevelpannen

Deze wijk is niet eerder door ons geïnventariseerd, er waren ook geen broedplaatsen bekend. Toen we dit jaar de wijk bezochten was er opvallend weinig gierzwaluwactiviteit. Enkel ter hoogte van Langvennen Oost zagen we een kleine groep hoogvliegende gierzwaluwen. Hier zagen we ook twee invliegers (koppel). Vanwege eerdere meldingen over groepen gierzwaluwen zijn we nog enkele malen terug geweest, echter zonder resultaat.

Blok 2 MOLENWIJK						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Bedrijfsweg						
De Lange Kant						
Donkerstraat						melding over gierende gierzwaluwen
Duifhuisweg						
Huysacker						
Kerkacker						
Langvennen Oost	123	N			X	gevelpan rechts, 3 pannen onder raam mogelijk onder lood schoorsteen meerdere mogelijkheden omgeving
Molenacker						
Spreeuwenburgerweg						
Zandacker						

Blok 3 Bevrijdingswijk

Aan de noordkant wordt de wijk begrensd door Langvennen Noord met ten noorden daarvan buitengebied en vervolgens Dieze en G. van de Lindenstraat. Aan de westkant wordt momenteel een nieuwe wijk gebouwd: Pannenschuur Buiten. Deze wijk zal in de toekomst door ons bij wijk 3 getrokken worden zodat de Heukelomseweg de begrenzing van deze wijk aan de westkant gaat vormen.

De meeste huizen in deze wijk zijn na 2000 gebouwd. Er staan veel verschillende huizetypes, sommige met zadeldak en gevelpannen (o.a. H. Janssenstraat), andere met bouwstijlen en -materialen die de huizen volkomen ontoegankelijk maken voor gierzwaluwen. Dit geldt ook in het nieuwste gedeelte, hier worden vooral huizen met platte daken gebouwd.

De enige eerder bekende broedplaatsen in deze wijk waren H. Janssenstraat 14 (dit jaar niet bevestigd) en Dieze 67. De Dieze is waarschijnlijk de straat in Oisterwijk met de meeste gierzwaluwbroedplaatsen, echter op één na allemaal aan de kant met de even nummers (Rivierenwijk). Dit maakt de bevrijdingswijk tot een interessante wijk die ook in de toekomst goed geïnventariseerd moet worden. Naast een groep gierende vogels werd er ook steeds een hoogvliegende, foeragerende groep gierzwaluwen gezien (20-30 stuks).

BLOK 3 Bevrijdingswijk						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Bevrijdingsplein						geen gz-activiteit
Bim van der Kleistraat						
Dieze	67	N			X	schoorsteen achter
G van der Lindenstraat	10	W	4		X	dakgoot, melding wijkbewoner
Gebr. Schutstraat						geen gz-activiteit
H Janssenstraat	14		14		X2009	
	3		4			mogelijk bij de goot, sporen, onbevestigd
J Linthorststraat						geen gz-activiteit
Jan Brunnekreefstraat						geen gz-activiteit
Langvennen-Noord						geen gz-activiteit
Langvennen-zuid						geen gz-activiteit
W Brugmanstraat						geen gz-activiteit
W van Baaststraat						geen gz-activiteit

Gebruik van trespas bemoeilijkt het vinden van een nieuwe nestplaats omdat het aanhaken op kunststof vrijwel onmogelijk is.

Maar een gierzwaluw heeft soms aan een kleine opening al genoeg.

Ook hier, waar de toegang onder de gevelpannen is dichtgemaakt, is onder het lood bij de schoorsteen gelukkig nog wel een mogelijkheid.

En waarom niet combineren? Bij het gebruik van trespas zal de gierzwaluw zo'n afwijkende rand van gevelpannen waarschijnlijk wel op prijs stellen.

Korte afstand tot het onderliggende dak zoals op de foto links bemoeilijkt het uitvliegen voor de gierzwaluw, op de volgende drie foto's maakt de bouwstijl het zo goed als onmogelijk voor de gierzwaluw of andere vogels om een nestplaats te vinden.

Maar vooral bij nieuwbouw zijn in de toekomst nog vele opties mogelijk om duurzame nestgelegenheden te realiseren bijvoorbeeld door het in metselen van neststenen.

Blok 4 Rivierenwijk

De begrenzing van deze wijk wordt gevormd door Zoom, Pannenschuurlaan, Spoorlijn en Dieze (straat).

De wijk is gebouwd in de jaren '80 en bestaat voornamelijk uit 2-onder-1-kap-huizen en korte rijtjes. De meeste huizen hebben een zadeldak met gevelpannen.

In Run en Beekloop staan een aantal HAT-woningen, hier in de vorm van kleinere huizen met puntdak, onderling geschakeld. Elders (o.a. in Moergestel) is deze vorm van huizenbouw zeer populair bij de gierwaluw, hier in Oisterwijk zijn nog geen invliegers waargenomen.

De rivierenwijk is een populaire wijk die ook bij de gierwaluw in trek is: maar liefst 38

broedplaatsen zijn hier dit jaar geregistreerd. Dat hoge bomen niet altijd een belemmering hoeven te zijn, bewijst de Dieze. In deze straat zien we ondanks de forse bomengroei maar liefst op 18 verschillende locaties invliegers.

BLOK 4 Rivierenwijk						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Beekloop						geen gz activiteit
Beerze	12				X2009	geen gz activiteit
Dieze	38				XX2010	openingen schoorsteen dichtgemaakt, tussen Kasteelloop en Langvennen Zuid
						geen activiteit
	40	Z			X	hoek dakgoot voor
					XX2010	lood schoorsteen
	46	N			X	lood schoorsteen voor
					X	dakgoot achter
	50	N			X	dakgoot achter
	52	Z			X	Dakgoot achter
					X	lood schoorsteen voor
					X	lood schoorsteen achter
	54	N			X	lood schoorsteen voor
	54	N			X	dakgoot voor
	54	N			X	lood schoorsteen achter
	56	Z			X	lood schoorsteen straat
	56	Z			X	dakgoot straat
	62	N	20		X	1e pan links van de schoorsteen
	62	N			X	dakgoot achter
	62	N			X	lood schoorsteen achter
	64	Z			X	lood schoorsteen voor
	64	Z			X2010	opening goot
	68	Z			X2009	lood schoorsteen
	70	N			X2010	lood schoorsteen
	72	Z			X	lood schoorsteen voor
	72	Z	20		X	lood schoorsteen achter

BLOK 4 Rivierenwijk vervolg						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Dintel						geen gz-activiteit
Dommel	67					mog. schoorsteen
	69				X2009	vroegere waarneming lood schoorsteen
Gender	50		8			gz kast
Kasteelloop						geen gz-activiteit
Langvennen Zuid	26					uitwerpselen voorzijde re
	69					5 kasten
	110	O			X	dakgoot voor
	116	W			X	dakgoot achter
	116	W			X2009	lood schoorsteen
	118	O			X2009	gevelpan
	120	W			X	dakgoot achterkant
	122	O			X	lood schoorsteen re
	122	O			X	dakgoot voor
	122	O			X	dakgoot achter
	182				X2010	gootopening
Mark						geen gz-activiteit
Oude Maasje						geen gz-activiteit
Pannenschuurlaan						
Reevliet						geen gz-activiteit
Run						geen gz-activiteit
Tongelreep			12			ts Zoom en Tongelreep
Zoom	11	O	20		X	nokvorst
		O			X	2e pan van boven re
		O			X	5e pan van boven re
		O			X	4e pan van onder re
	2/14					geen activiteit
	79				X	lood schoorsteen
	81	O	12		?	streepjes bij dakgoot, mogelijkheden zijgevel
	83	W			X	lood schoorsteen voor
	85	O			?	
	89	O			X	lood schoorsteen voor

Blok 5 Ten Bijgaerde

Deze wijk wordt aan de noordzijde begrensd door De Lange Kant, vervolgens met de klok mee Gasthuisstraat, Udenhoutseweg, Den Deel en Pannenschuurlaan.

Het is een zeer gevarieerde wijk: een aantal huizen dateert van voor de oorlog (Langvennen Oost, Gasthuisstraat) maar het gedeelte waar vroeger het verzorgingstehuis Ten Bijgaerde stond (zuidoost) is pas in 2007 gebouwd. Het grootste gedeelte van de wijk is echter in de jaren '80 gebouwd.

Ook de dakbedekking is zeer gevarieerd. Bij de oudere huizen zien we vaak dichtgemetselde dakranden of renovaties met kunststof boeiboorden. De nieuwbouw is strak met platte daken en weinig vogelvriendelijk. De meeste mogelijkheden, en de meeste waarnemingen, zien we in het gedeelte dat in de jaren '80 is gebouwd in de zuidoostelijke hoek).

Blok 5 Ten Bijgaerde						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Akkerstraat						
De Lange Kant	33				X 2009	rechtse pan dakkapel
Den Deel	19	Z			X	dakgoot bij de regenpijp
	33	O			X	gootopening oost
	35	N			X	gootopening(achterkant huis, via brandgang)
	35	W			X2010	gootopening west
Den Herd	2	Z			X	nokvorst/zuid
	27	N			X2010	gootopening noord (2010
	29	Z			X	gootopening west (achterkant huis, via brandgang)
Den Schelf						
Gasthuisstraat						
Langvennen Oost	4	O			X2010	nokvorst oost
Langvennen Oost	6	W			X	5e of 6e dakpan westzijde
	6	W			X2010	nokvorst west
Pannenschuurlaan	24					achterkant huis, poepstreepjes
Schouw	55	N			X	7 kasten 1 kast bezet
t Schoor						
t Schop						
Ten Bijgaerde						
Udenhoutseweg						

Blok 6-7 Westend

Westend West omvat het gebied tussen Tilburgseweg, Prinses Irenestraat, Voorste Stroom en buitengebied. De wijk Westend Oost ligt ten oosten van de Prinses Irenestraat en wordt verder begrensd door spoorlijn, Moergestelseweg en Voorste Stroom.

Een groot gedeelte van deze wijk is eind jaren '40 gebouwd, de huizen dicht bij de Stroom zijn nog wat jonger, begin jaren '50. De huizen langs de Tilburgseweg zijn ouder (jaren '30), na een grote brand begin jaren is daar rond 1970 veel herbouwd. Het appartementencomplex langs de Tilburgseweg tot slot is slechts enkele jaren oud.

Door deze opbouw in de wijk is er een grote variatie in bouwstijl en dakbedekking. De vrijstaande huizen langs de Tilburgseweg hebben vooral piramidedaken of hoge, gemetselde voorgevels waardoor de toegang tot de ruimte onder de dakpannen afgesloten wordt (zie foto pagina 18).

Bij de oudste woningen is de rand tussen de gevel en de dakpannen meestal dichtgemetseld, de nieuwere huizen hebben vaak een houten overstek. Bovendien staan hier in een aantal straten veel bomen.

De wijk lijkt niet erg toegankelijk voor de gierzwaluw. Bij onze inventarisaties zien we af en toe een groep foeragerende gierzwaluwen boven het gedeelte Tilburgseweg/Mgr. Verhoevenstraat maar slechts zelden worden giervluchten of ander nest-indicerend gedrag waargenomen.

Mogelijkheden voor nestplaatsen zijn, voor zover wij kunnen beoordelen, alleen in deze noordoost hoek te vinden.

Blok 6-7 Westend						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Tilburgseweg	35		4			achterkant huis, 2-6 rondvliegend
Pr. Beatrixstraat	oneven					gevelpannen
Pr. Marijkestraat	even					gevelpannen
Beukendreef	7/9/15 14-24					gevelpannen
't Seuverick	15	NO				2 kasten

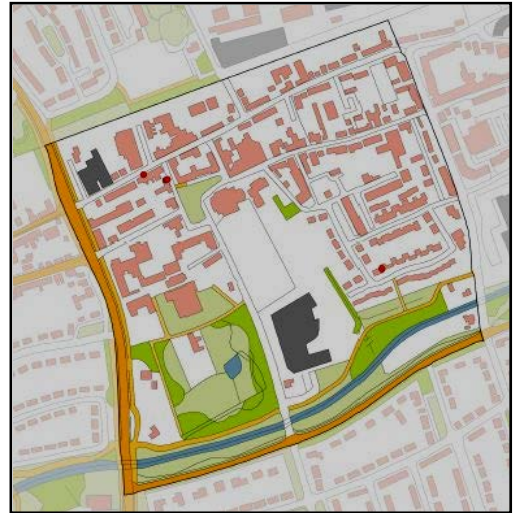
Blok 8 Petruskerk e.o.

Dit blok vinden we tussen Moergestelseweg, spoorlijn, Poststeeg, Baerdijk en Voorste Stroom.

De wijk rond de Petruskerk is zeer gevarieerd. Rondom de kerk staan oude huizen, waaronder enkele uit de 19^e eeuw. In de Kloosterbeemd, Angelisbeemd en Torenbeemd staan hoofdzakelijk 2-onder-1-kapwoningen en geschakelde huizen. Bouwjaar ca. 1985.

Er zijn hier wel gevelpannen gebruikt maar de dakranden zijn afgetimmerd waardoor er geen vogels onder de kap kunnen komen.

Ook bij het lood van de schoorsteen is weinig ruimte, slechts bij enkele huizen is er een opening.

De kasten bij de vroegere huishoudschool hangen daar sinds 2004, sinds enkele jaren behoren huismussen en vleermuizen tot de vaste bezoekers, dit jaar is er een melding van een buurtbewoner dat er een gierzwaluw nestelt.

Blok 8 Petruskerk e.o.

Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Begijnhofstraat	2a	N			XXXXX2010	li dakpan 1-8-12-17 (van boven af)
Kemenadelaan, van		O				Sonnevanck, Oude Huishoudschool, 11 kasten
Kloosterbeemd	36	O			XX	2 kasten
Kloosterstraat		Z			X?	9 kasten, mogelijk 4e kast van links bezet. Spreeuw of gierzwaluw? Melding bewoners.
Past. v Beugenstraat	17-19	N			X	bij regenpijp

Gierzwaluwkasten (hier bij de Sonnevancschool en in de Kloosterbeemd) zijn prima nestplaatsen al kan het geruime tijd duren voor ze als zodanig ontdekt worden.

Blok 9 - 10 Centrum West en Centrum Oost

Centrum West ligt tussen spoorlijn, Stationsstraat, Burgemeester Verwielstraat, Voorste Stroom, Baerdijk en Poststeeg. Centrum Oost ligt ten oosten van de Stationsstraat/Burgemeester Verwielstraat en wordt verder omsloten door spoorlijn, Joannes Lenartzstraat, Gemullehoekenweg en Voorste Stroom.

De kern van het gebied rond de Lind, Dorpsstraat en Hoogstraat heeft veel oude huizen, gebouwd rond de eeuwwisseling 1800-1900. Deze huizen hebben vaak hoog opgemetselde zij- of voorgevels. Daarnaast is er veel nieuwbouw, strak gebouwd en vaak met platte daken zodat er weinig nestgelegenheid voor vogels te vinden is. In het oostelijk deel staan ook nog veel hoge bomen.

In deze twee wijken vinden we dan ook alleen broedgevallen in gierzwaluwkasten en dan nog alleen in het westelijk gelegen deel.

Blok 9-10 Centrum West en Oost						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Blokshekken		N			XXXX	kast 1-2-3-5
					X	invliegers in kast 4 (20 juli) zoekers?
Vloeiweg	64	W			XXXXX	5 kasten
		N				2 kasten
Hoogstraat, gebouw Woonstichting De Leystromen						30 inbouw neststenen
De Lind	44	O				3x4 kasten gemeentekantoor
Gemullehoekenweg	40					2 kasten? niet zichtbaar vanaf openbare weg
Gemullehoekenweg	60	O				3 kasten, verwijderd wegens sloop gebouw. Niet vervangen.

Blok 11 Joanneskerk e.o.

Deze wijk rond de Joanneskerk wordt aan de noordkant begrensd door de spoorlijn, vervolgens met de klok mee Canisiusstraat, Secretaris van den Hoevelstraat, Jan Peijnenborchstraat, Voorste Stroom, Gemullehoekenweg en J. Lenartzstraat. De wijk, met veel woningen uit de jaren '30, laat een zeer gevarieerd dakbeeld zien: piramide- en zadeldaken, met gevelpannen tegen de gevel of in combinatie met een houten overstek, dicht-gemetselde pannen of aparte voorgevels. We vinden hier oudere huizen met onvolkomenheden en nieuwe die met trespa afgewerkt zijn. Vooral deze laatste bieden weinig mogelijkheden. Grote delen van de wijk lijken ongeschikt om de gierzwaluw een broedplaats te verschaffen, bijvoorbeeld het gedeelte tussen Peperstraat en Boxtelsebaan (2004). Toch herbergt juist deze wijk, dankzij de Joanneskerk, een grote kolonie gierzwaluwen van minstens 27 koppeltjes (zie ook hoofdstuk 2.4).

In de Schoolstraat broedden afgelopen jaren ook een aantal paartjes. Bij de renovatie zijn sommige nestplaatsen verloren gegaan, andere zijn dankzij de medewerking van de gemeente Oisterwijk behouden en in de dakgoot zijn een aantal nieuwe nestplaatsen verwerkt (zie ook hoofdstuk 2.4).

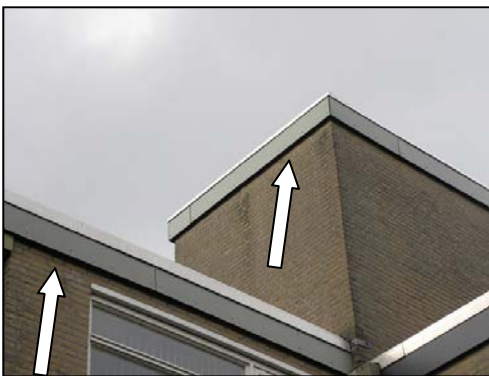
Blok 11 Joanneskerk						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
De Lind (kerk)	50			XX	XXXXXXXXXX	9 natuurlijke broedplaatsen,
					XXXXXXXXXX	9 bewoonde kasten (totaal 16 kasten)
J Peijnenborchstr	1	N	15			3 gierzwaluwkasten, onbewoond
Peperstraat	42	NW			X	3e of 4e pan li, stukje eruit
	74	O				2 kasten
Renata	24	O				2 kasten, geen gz-activiteit
Schoolstraat	1	W	1		X	dakpannen
	1	Z	2		XX	ventilatioerooster
	1	W			XXX	gevelpannen li (8 en 9), vrijstaand gebouw, 6 invliegers.
						7 invlieggaten in dakgoot
	18					mogelijk 3e pan li van onder
Terburghtweg	44	O			X	nokvorst
	46	W				dezelfde mogelijkheden als 44/48
	48	O			X	nokvorst

De gierzwaluw:
 "Liever een oud huis met een hoekje eruit dan een modern onderkomen".

Blok 12 De Waterhoef

Deze wijk tussen spoorlijn, Kuiperstraat, Voorste Stroom, Jan Peijnenborchstraat, Secr. van den Hoevelstraat en Canisiusstraat sluit aan op het vorige blok, maar is veel later gebouwd, de meeste huizen in de jaren '60 (noordoost) tot jaren '90 (langs de Voorste Stroom). Het grootste gedeelte van deze wijk zijn rijtjeshuizen met lange achtertuinen, met gevelpannen of dichtgemetselde kanten. In een aantal straten is er ook sprake van een houten overstek.

Speciale aandacht verdient het flatgebouw aan de Singelsveken. Hier zou men geen gierzwaluwen verwachten maar onder de boeiboorden nestelen meerdere koppeltjes (2010: 4 koppels minimaal)

Blok 12: De Waterhoef						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Botermakerstraat	4	N			X2009	mogelijkheid + poepstreepjes, broedgeval tot 2007 en melding 2009
Hoefsmidstraat	20				X?	mogelijkheid + poepstreepjes, eerder broedgeval
Kempenlandstraat	6					2 kasten
	11	Z			X	invliegopening bij de goot, op de hoek
Kuiperstraat	2	N	14		XXXX2010	waarneming gemeld door bewoner, gierzwaluw op zolder
	6	Z			X2009	
Looierstraat	9	N			X	linker gevelpan naast schoorsteen
N van Eschstraat	138					4 kasten
Singelsveken	flat	Z	25		XX2010	boeiboord liftkoker
	flat	Z			X	boeiboord
Terburghtweg	60	W			XXXX2010	4e dakpan van onder li
	64	NW			XX2009	2e en 3e dakpan
	162	NW			X	hoek schoorsteen voor
	165					2 kasten
Waterhoefweg	7	N			XXXXXXXX	1x li, 7x re(rechts 1e-5e-7e-8e-9e-onderste pan)
	9	Z			X	li, bovenste pan
	13	O			X2009	
	23				XX	1e en 6e dakpan, van boven re

Blok 13 De Bunders

Tussen Voorste Stroom, Baerdijk, Burg. Vogelslaan en Moergestelseweg ligt de Bunders.

Deze wijk is misschien wel de meest homogene wijk in Oisterwijk.

Hij is gebouwd tussen 1968 en eind jaren '70. De bebouwing bestaat voornamelijk uit 2-onder-1 kap en rijtjeshuizen, allemaal met zadeldak, afgewerkt met gevelpannen.

Bij de meeste huizen is er sprake van een houten overstek, slechts hier en daar (Meindert Hobbemastraat -even nummers- en Josef Israëlstraat) sluiten de gevelpannen aan op de stenen muur.

De meeste broedplaatsen liggen hier achter de goot (10) of achter de nokvorst (13). Enkel in de J. Israëlstraat zien we een gierzwaluw achter de gevelpannen verdwijnen.

In het blok tussen Meindert Hobbema- en J. Israëlstraat vliegt, ondanks het regenachtige weer, toch een groep gierzwaluwen rond. Maar mogelijk aanwezige nestplaatsen kunnen we hier niet lokaliseren.

13 De Bunders						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Baerdijk	72-86					mogelijkheden nokvorst en goot
Bundersstraat	35				X	nokvorst
	37					nokvorst
Burg Vogelslaan	118					bovenste dakpan opgelicht
Durendaaldreef	36	N				2 kasten
	11				X	nokvorst
	25	O			X	nokvorst
	39	O			XX	goot voor en achter
	41	N			X	goot voor
	45	W			XX	goot voor en achter
Frans Halsstraat	13	N			X	goot
	25	Z			X	goot
	27				X	nokvorst
	39					mogelijkheid zijkant schoorsteen
J. Israëlstraat	3		8 - 10		X	gevelpannen
	13				X	nokvorst
Jan Steenstraat	2					steen langs dakrand re eruit
	14					grote invliegopening 1 ^e dakpan re, poepstreepjes
Jan van Eijcklaan						nokvorsten

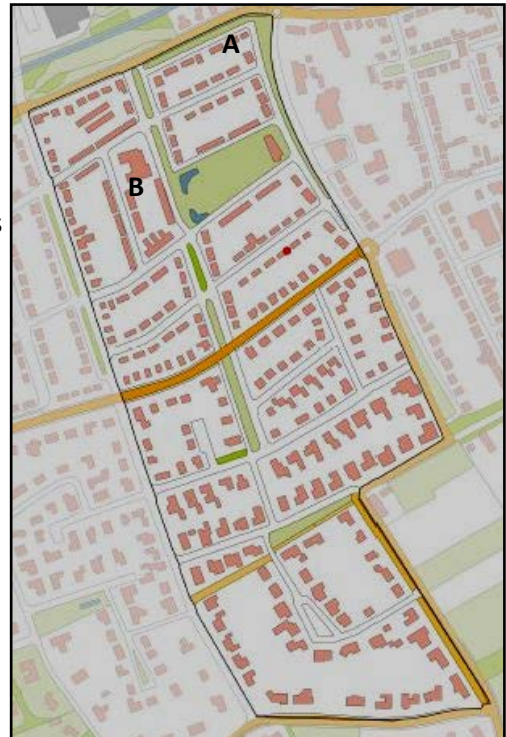
13 De Bunders, vervolg						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Jeroen Boschlaan	4				X	nokvorst
	10				X	nokvorst
	12	N			X	nokvorst, 2 kasten, niet bezet
	11	N				2 kasten, niet bezet
	29				X	nokvorst
Joh. Vermeerstraat						mogelijkheden onder nokvorst
M. Hobbemastraat	3					nokvorst ontbreekt
	4				X	nokvorst
	5				X	nokvorst (vliegt in van opzij boven)
	5					halfweg li grote invliegopening met poepsporen
	6,8					
	14				X	nokvorst
P. Breughelstraat	13				X	goot
	25				X	goot
	28				X??	nokvorst (vlg bewoner)
R van Rijnstraat	18	N			X	gat in de muur thv de goot
	39					
Vincent van Goghstraat	5,7					lood schoorsteen, geen sporen

Blok 14 Plantenwijk

Deze wijk ligt ten zuiden van de Voorste Stroom tussen de Burgemeester Verwielstraat, Koningsvaren, Merodelaan, Wierdsmalaan, Graaf Bernadottelaan en Baerdijk.

Een groot gedeelte van de wijk is totaal ongeschikt voor nestplaatsen voor de gierzwaluw. Ten zuiden van de Burgemeester Vogelslaan bestaat de bebouwing uit bungalows met platte daken en vrijstaande villa's en herenhuizen met voor een gierzwaluw weinig aantrekkelijke dakconstructies. Dit alles omgeven door talrijke hoge, loofbomen.

Het noordelijk gedeelte van dit blok bestaat uit 2-onder-1-kap en rijtjeshuizen uit de jaren '60 met zadeldak en gevelpannen. Vaak in combinatie met een houten overstek. De nestplaatsen die we hier kennen, bevinden zich onder de nokvorsten van huizen met een dergelijke overstek. De blokken A en B (zie kaart) zijn gerenoveerd/nieuw gebouwd met gebruik van o.a. trespas. Hier lijkt weinig gelegenheid te zijn voor nestgelegenheid.

Bij inventarisatie vinden we in deze wijk slechts één nestplaats. Van bewoners horen we dat er altijd veel gierzwaluwen in de wijk aanwezig zijn, met veelvuldige giervluchten. Maar het is nu eind juli en bovendien heeft het al ruim een week geregend, zodat er ten tijde van onze inventarisatie vrijwel geen gierzwaluwen meer aanwezig zijn. Hierdoor blijft het bij één registratie.

Blok 14 Plantenwijk						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Biezenstraat	47				X?	vlg bewoner al jarenlang broedgeval
Gagelstraat	10					hoekje uit dakpan
Rietstraat	9	O			X	3 ^e dakpan van boven links

Voor een gierzwaluw die goed zoekt, is er altijd wel een hoekje te vinden.

Blok 15 Burgemeesterwijk

De wijk ligt tussen Voorste Stroom, Gemullehoekenweg, Scheepersdijk en Burg. Verwielstraat. Het gebied tussen Burg. Canterslaan en Voorste Stroom heeft een zeer gevarieerde bebouwing (van strak wit naar romantisch jaren '30) met weinig mogelijkheden voor nestplaatsen.

Ook in het westelijk gelegen deel van de wijk en langs de Burgemeester Canterslaan lijken de jaren '30 huizen weinig mogelijkheid te bieden. Toch hebben we in de Burgemeester Canterslaan drie invlieglocaties gevonden in juist zo'n huis.

Het overige deel van de wijk bestaat vooral uit 2-onder-1-kaphuizen met verschillende daken: afgemetselde pannen, gevelpannen in combinatie met een houten overstek en gevelpannen die direct op een bakstenen gevel aansluiten. Hier vinden we de overige nestplaatsen: onder de nokvorsten van huizen met overstek.

Blok 15 Burgemeesterbuurt						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Burg Canterslaan	1				X	nokvorst
	5				XX	muuropening
	97	N				2 kasten, spreuwen
Burg de Keijzerplein						
Burg Suijslaan	21					1 kast
	13					poepsporen re schoorsteen
Dr Bolsiuslaan	16					nokvorst, poepsporen
Dr Desainlaan	6				XX2010	nokvorst
	9				X	nokvorst
	12				X	nokvorst
Dr Schröderlaan	4	Z				1 kast
Scheepersdijk	17					nokvorst (poepsporen)

Blok 16 Levenskerk e.o.

Dit gebied tussen Gemullehoekenweg, Wolvensteeg, Koningsvaren en Scheepersdijk grenst direct aan het buitengebied. De wijk is wat ouder, jaren '30 woningen aan de centrumkant (met piramidedak of dichtgemetselde zadeldaken), jaren '80 woningen aan de rand (met houten overstek), afgewisseld met nog nieuwere bebouwing waarbij veel trespas is gebruikt voor de afwerking.

Ook de begroeiing maakt duidelijk dat het een oudere wijk is: hoge, weelderige bomen. Geen wijk waar we veel nestplaatsen verwachten te vinden.

Blok 16 Levenskerk						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Hertog Janlaan	12	Z			X2010	lood dakkapel
Visserlaan	8	O			XXX2010	nokvorst (met houten overstek)

Blok 18 Industrieterrein

Dit blok omvat het hele industrieterrein ten noorden van de spoorlijn met een kleine woonwijk aan de oostkant.

De meeste gebouwen op het industrieterrein zijn zowel door vorm als gebruikte materialen ongeschikt voor de gierzwaluw. Een uitzondering hierop is het onlangs gerenoveerde ketelhuis van de voormalige leerlooierij waar we in de toren 31 nestplaatsen hebben gerealiseerd in 2010. Deze ingebouwde kasten zijn weliswaar nog niet door de gierzwaluw ontdekt maar worden wel bezocht door spreuwen en mezen.

In de woonwijk is duidelijk een groep gierzwaluwen aanwezig, maar voor zover ons bekend is er enkel sprake van broedplaatsen in twee gierzwaluwkasten aan de George Perklaan.

Blok 18 Industrieterrein						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Almijstraat		N				23 kasten Ketelhuis
		O				8 kasten Ketelhuis
G Perklaan	15				XX	2 kasten, beide bezet. Bovenste kast was bekend, in onderste kast een jong gezien.
Haareneweg	28					lood noordelijke zijgevel, straatkant
Heusdensebaan	37-39		8			laagvliegend
Parklaan	8 - 10		7 - 14			openingen onder lood bij de schoorsteen aan achterkant, beide kanten

Wijk 19 Villawijk

Zoals de naam al zegt, is dit een blok met veel vrijstaande, speciaal ontworpen en goed onderhouden huizen omgeven door veel bomen en ander groen.

Evenmin als in de wijken 6-7 (Westend) en 10 (Centrum Oost) zijn hier nestplaatsen bekend.

Ook worden in deze wijk geen rondvliegende gierzwaluwen waargenomen, en er hangen geen kasten.

In de Burgemeester Vogelslaan zijn aan de even kant, huisnummer 66 en hoger, wel mogelijkheden voor nestplaatsen. Deze worden genoteerd bij wijk 13, De Bunders.

Blok 20 Schoutenwijk

De Schoutenwijk is eigenlijk slechts een klein gedeelte van dit blok.

Het gedeelte ten westen van de Gemullehoekenweg (tussen Heisteeg, Bosweg, Wierdsmalaan, Merodelaan en Wolvensteeg) en de noordoost- en oostkant vormen buitengebied zonder behuizing.

Ook in het gedeelte Klompven/Eikenven of in het appartementencomplex Burghtweide is het zeer onwaarschijnlijk de gierzwaluw als broedvogel aan te treffen.

De enige mogelijkheid wordt gevormd door de zogenoemde Schoutenstraten. Deze huizen, gebouwd in 1971, hebben een houten overstek met daarop gevelpannen. Zoals we al eerder gezien hebben bieden bij dit soort constructies vooral de nokvorsten soms een nestgelegenheid voor de gierzwaluw.

Blok 20 Schoutenwijk						
Straat	nr	ligging	gierend	aanhakers	invliegers	(mogelijke) locaties/opmerkingen
Esschebaan	36					2 kasten
Klompven	14					2 kasten
	16					1 kast
Schout Colffstraat	4				X2009	waarneming in 2009, nu geen gz-activiteit
Schout de Walestraat	28				X	huis gerenoveerd, lood aangeklopt, geen gz
	32	N			X	nokvorst
	34	O			X2010	waarneming in 2010, nu geen gz-activiteit
	36	W			X	nokvorst

1.3 Opmerkingen bij de inventarisatie 2011

zoekers, broeders en hun gedrag

De gierzwaluwen die we vliegend waar kunnen nemen, vallen uiteen in twee groepen: zoekers en broeders. De groep zoekers bestaat uit adulte vogels die nog geen nestplaats hebben gevonden en juveniele vogels die nog niet geslachtsrijp zijn¹. Zoekers komen vaak wat later terug uit Afrika dan adulte vogels die al een nestplaats hebben.

Zoekers worden ook wel aangeduid met de Engelse term "bangers" (spreekt uit: bengers)², groepen gierzwaluwen die 's ochtends en 's avonds langs de broedplaatsen gieren (snelle, groepsgewijze vlucht met kenmerkend schreeuwend geluid) en aanhaken bij nestholtes waar gebroed wordt om te kijken en te luisteren of deze al bezet zijn. Met hun scherpe klauwtjes kunnen ze zich prima aan de muur vasthouden.

Als ze gierend langs een bezette kast vliegen, wordt er vanuit de nestkast geschreeuwd 'bezet' en zoeken ze verder. Hierbij gaat het er vaak zeer luidruchtig aan toe, de Engelsen spreken dan ook van 'screaming party'.

Niet-broedende gierzwaluwen stijgen tegen de schemering op naar een hoogte van ± 3 kilometer en brengen de nacht in de lucht door.

Zoekers die een geschikte nestplaats vinden, gebruiken deze de rest van het jaar als slaapplek en komen dan het volgende jaar hier meestal in terug.

Vooraf in het begin van het broedseizoen is de kans aanwezig dat 'adulte 'dakloze' vogels, gedreven op zoek naar broedruimte en een partner, proberen een nestplaats over te nemen. Juist nu zijn de broedvogels zelf nog enigszins verzwakt door de lange reis en het leggen van eieren. Bovendien zijn ze een groot deel van de dag van huis zijn om te foerageren. Zo'n poging tot overname leidt vaak tot felle gevechten, waarbij of de mannen of de vrouwen met elkaar in gevecht gaan. Als zo'n overname plaatsvindt in de tijd dat er al eieren of zelfs jongen zijn, weten we van camerabeelden dat eieren en jongen uit het nest verwijderd worden en dat met een nieuw broedsel begonnen wordt.

Toename van het aantal gierzwaluwen?

Als we de getallen van voorafgaande jaren (± 85 nestplaatsen) met het aantal waarnemingen van 2011 (151) vergelijken, zouden we al snel de conclusie kunnen trekken dat het erg goed gaat met de gierzwaluw in Oisterwijk.

Echter, deze toename heeft waarschijnlijk vooral te maken met de systematische manier van inventariseren, het aantal uren dat we geïnventariseerd hebben en een verbeterd inzicht en meer kennis met betrekking tot de herkenning van mogelijke nestplaatsen.

Wel kunnen we deze telling als nullijn beschouwen. Door de telling iedere 3 of 5 jaar te herhalen, kunnen we mogelijk op de lange duur iets zeggen over de toe- of afname van het gierzwaluwbestand.

Er zijn dit jaar 151 nestplaatsen gevonden, waarvan 65 plaatsen nog niet eerder geregistreerd stonden bij ons. Verder zijn er 32 eerder bekende nestplaatsen niet opnieuw bevestigd. In sommige gevallen zal deze plaats niet bezet zijn, een andere mogelijkheid is dat er wel gebroed wordt zonder dat wij dat opgemerkt hebben. Met name in de laatste weken van juli was het weer vaak spelbreker waardoor sommige wijken minder intensief geïnventariseerd zijn dan wij gewild hadden. Dit geldt o.a. voor wijk 12, de Waterhoef.

¹ Gegevens over geslachtsrijpheid variëren van een tot vier jaar

² Eng. woordenboek: to bange → neersmakken, dreunen, knallen

Verspreiding van de gierzwaluw in Oisterwijk

In vrijwel alle wijken zijn nestplaatsen van gierzwaluwen gevonden. Slechts in 4 wijken zijn geen invliegers gezien: Westend West en Oost, de wijk rond De Lind en de villawijk.

In de twee laatstgenoemde wijken is dit een logisch gevolg van het soort bebouwing (lage villa's en huizen met een opgemetselde voorgevel) en de veelal hoge bomen die hier staan.

In de wijk Westend zijn de mogelijkheden beperkt vanwege de dichtgemetselde randen tussen gevel en dakpannen. Er worden hier echter wel laagvliegende groepen gezien en we zullen deze wijk de komende jaren zeker nog eens extra inventariseren.

Ook nieuwbouwwijken zijn al wel ontdekt door de gierzwaluw. Een voorbeeld daarvan is wijk 1, de Kruidenwijk, al is het daar nog moeilijk om een nestplaats te vinden.

In sommige wijken zien we gierzwaluwen alleen broeden in kasten zoals wijk 18 (Industrieterrein) en wijk 10 (Centrum west). Opvallend is dat het erop lijkt dat gierzwaluwkasten eerder bezet raken in wijken met weinig natuurlijke broedplaatsen.

Zo waren de gierzwaluwkasten bij de brandweertoren, op het industrieterrein en in de Kloosterbeemd snel bezet, terwijl de kasten bij het gemeentehuis na 8 jaar nog steeds niet gevonden zijn als mogelijke broedplaats. Terwijl deze kasten aan de rand liggen van een wijk met een grote kolonie gierzwaluwen.

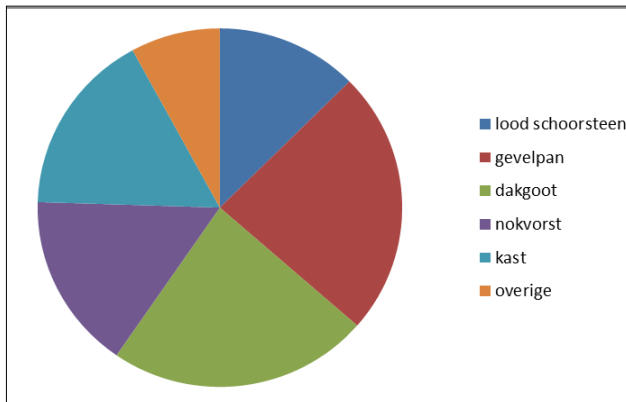
Waar broedt de gierzwaluw in Oisterwijk¹?

Grofweg kun je de nestplaatsen in 6 categorieën indelen:

- Onder gevelpannen, vaak in combinatie met sneldekpannen, die direct aansluiten op een bakstenen muur. Incidenteel hebben we ook wel eens een gierzwaluw onder de gevelpannen zien duiken waar deze aansloten op een houten overstek, bij een trespa overstek hebben wij nog geen nestplaatsen ontdekt. Het lijkt erop dat mogelijkheid tot aanhaken belangrijk is om een nestplaats te verkennen.
Bijna 50 % van deze vorm van nestplaatsen zien we in de Waterhoef (19/36).
- Onder het lood bij de schoorsteen.
Met name in wijk 4, de Rivierenwijk, is dit een populaire plaats om te broeden. Van de 19 broedplaatsen onder het lood, liggen er 14 in deze wijk.
Nadeel van deze vorm van nestplaatsen is dat ze vaak verdwijnen bij schoonmaken/kleine reparaties aan de schoorsteen. De 4 nestplaatsen die afgelopen jaar ontoegankelijk zijn geworden, lagen alle 4 onder het lood bij de schoorsteen.
- Onder de nokvorst.
Deze mogelijkheid wordt vooral gebruikt in de Bunders (13/24). Zien we bij nestplaatsen onder gevelpannen een voorkeur voor bakstenen muren, bij het gebruik van de ruimte onder de nokvorst lijkt een overstek geen enkel probleem. Waarschijnlijk is de invliegruimte hier vaak iets groter omdat de nokvorst over de gevelpannen valt.
- Ruimte bij de goot.
Deze nestplaatsen (35 waarnemingen) hebben we vooral aangetroffen in de Rivierenwijk (12), de Bunders (9) en bij de Joanneskerk (7).
- Gierzwaluwkasten en andere niet-natuurlijke broedruimtes.
Van de bekende broedgevallen in Oisterwijk zijn er 25 gerelateerd aan een gierzwaluwkast. Dit lijkt weinig gezien het totale aantal kasten (ongeveer 175, meegerekend kasten bij particulieren) maar vormt toch bijna 17 % van de dit jaar geregistreerde broedgevallen.
Ook de komende jaren zal er waarschijnlijk bestaande broedruimte verloren gaan door renovatie e.d. Daarnaast is het bekend dat het vaak 8-10 jaar duurt alvorens nieuwe broedruimte ontdekt wordt, dus kunstmatige broedruimte is nu en in de toekomst van groot belang.
Ons streven is om vooral duurzame nestgelegenheden te realiseren.

¹ Zie pagina 56

- Overige.
Deze groep omvat 12 broedgevallen waaronder de natuurlijke broedplaats in de Joanneskerk, anders dan achter de dakgoot. Verder zijn er broedgevallen bekend in ventilatieopeningen, onder een schuin liggende dakpan en in openingen in een bakstenen muur.

Het wijkgebonden zijn van een bepaald soort nestplaats heeft uiteraard te maken met bouwkundige aspecten maar we vragen ons toch af of het niet zo is dat de gierzwaluw naar bepaalde nestplaatsen zoekt omdat hij ziet dat die daar al bekend zijn. Een voorbeeld is de opening onder het lood bij de schoorsteen. In heel Oisterwijk vinden we deze nestmogelijkheid, toch zien we vrijwel geen invliegers/nestplaatsen onder het lood op locaties buiten de Rivierenwijk.

Ook bij gierzwaluwkasten zien we dit soms. In de wijk rond de Joanneskerk is de gierzwaluw gewend onder de gevelpannen te broeden, dus schuin van onder aan te vliegen. Bij de kerk zijn de kasten waarvan de opening schuin naar beneden is gericht, op één na bezet. Van de kasten met de invliegopening recht naar voor is er nog maar één bezet.

Aantallen gierzwaluwen in Oisterwijk

Gierzwaluwen zijn zeer plaatstrouw en keren jaar na jaar terug naar dezelfde nestplaats. Aangezien de vogels pas met 3 à 4 jaar beginnen te broeden, ook nog eens afhankelijk van het vinden van een geschikte nestplaats, heeft elke kolonie een aantal ongepaarde, niet broedende vogels.

Kaiser en Tigges houden gemiddeld over een kolonie de verhouding aan van 45% broeders en 55% niet-broeders, waaronder jaarlingen (35%) en adulte ongepaarde vogels (20%) (Tigges 2003).

Andere onderzoeken houden ongeveer dezelfde verhoudingen aan.

Voor Oisterwijk zou dit het volgende betekenen:

Er zijn 155 broedplaatsen gelokaliseerd, dat wil zeggen 310 gierzwaluwen. In de verhouding 45%-55% zou dit leiden tot 374 niet-broeders, een totaal van 690 gierzwaluwen.

Dit komt aardig overeen met schattingen die we hebben gemaakt naar aanleiding van tellingen van groepen laagvliegende vogels in de wijk (500-600).

Tellen van gierzwaluwen of invliegplaatsen?

Uit bovenstaande gegevens kan men concluderen dat tellen van gierzwaluwen verre van makkelijk is. Het inventariseren van nestplaatsen is zeer tijdrovend, een andere manier is het tellen van gierzwaluwen in de lucht. Bij deze methode worden in de periode eind mei-half juli omstreeks zonsondergang de aantallen boven de broedplaatsen geteld. Dit is echter ook een moeilijke manier, bij langdurig koud en nat weer verdwijnen niet-broedende vogels vaak uit het gebied, gierzwaluwen van verschillende broedkolonies kunnen door elkaar vliegen en bomen en hoge gebouwen kunnen een obstakel vormen. Gegevens van elders waar men rondvliegende gierzwaluwen telt, duiden er bovendien op dat dit vaak tot een overschatting leidt van het aantal vermeende broedparen. Maar het belangrijkste voordeel van de methode die wij gekozen hebben, is de mogelijkheid tot daadwerkelijke bescherming van de bekende broedplaatsen.

1.4 Conclusies en aanbevelingen

In Oisterwijk werden in 2011 in totaal 151 broedplaatsen geteld. Het waarschijnlijke aantal zal nog iets hoger liggen. Gierzwaluwen komen voor in bijna alle wijken. Het lijkt erop dat bouwkundige mogelijkheden (zoals bijvoorbeeld een bepaalde constructie bij de dakgoot) een belangrijke rol spelen bij het vinden van een broedplaats. Het gevaar daarvan is dat bij renovatie van zo'n wijk vaak veel broedplaatsen in een keer kunnen verdwijnen.

Het verdient aanbeveling om bij sloop en/of renovatie van huizen, daken of gevels vervangende nestgelegenheid aan te brengen die qua locatie en vorm zoveel mogelijk overeenkomt met de oude nestplaats. Men is in alle gevallen verplicht de nestplaats, indien mogelijk, te behouden en anders voor mitigerende en compenserende maatregelen te zorgen¹.

In Oisterwijk hangen een aantal gierzwaluwkasten. Sommige kasten zijn vrijwel meteen gevonden en worden ieder jaar opnieuw gebruikt als broedplaats, maar over het algemeen kan men stellen dat het vaak lang duurt voor er daadwerkelijk door de gierzwaluw in een kast gebroed wordt.

Het gebeurt dan dat de kast toch weer verwijderd wordt omdat er spreeuwen in broeden of omdat de kast versleten is.

Onze voorkeur gaat daarom uit naar het realiseren van duurzame broedruimtes in de gevel. Dit is mogelijk bij renovatie (Ketelhuis, kantoor Woonstichting Leystromen, Brede School Waterhoef) en nieuwbouw (Brede School Moergestel).

Hoewel het er nu op lijkt dat er meer dan voldoende nestgelegenheid is binnen de gemeente Oisterwijk, zullen er ook de komende jaren weer nestplaatsen verdwijnen door sloop en renovaties. Tegelijkertijd wordt er in Oisterwijk veel nieuwbouw gerealiseerd waarin weinig nestmogelijkheden voor vogels zijn.

De laatste jaren wordt steeds meer duidelijk hoe belangrijk een groene, zo natuurlijk mogelijke omgeving voor de gezondheid van mensen is. Oisterwijk is een groene gemeente. 'Groen' gaat echter verder dan het aanbrengen van (inheemse) flora. Sinds het Bouwbesluit, dat verplicht om openingen in gebouwen groter dan 10 millimeter dicht te maken, is het juist voor vogels die van gebouwen afhankelijk zijn moeilijk broedgelegenheid te vinden. Met name geldt dit huismus en gierzwaluw. Het is tamelijk eenvoudig om tijdens nieuwbouw broedvoorzieningen voor deze vogels aan te brengen en het kost vrijwel niets extra wanneer je dat tijdig doet². Er zijn allerlei voorzieningen zoals inbouwneststenen en vogelvides. Zo krijgen de stadsvogels weer kans om zich te vestigen. We spreken hier over vogels waar niemand 'last' van heeft, en die het leven aangenaam maken.

Als gierzwaluwwerkgroep hebben we de laatste jaren mogen ervaren dat zowel de gemeente Oisterwijk als Woonstichting 'De Leystromen' zich zeer positief opstellen.

Zowel bij renovatie als bij nieuwbouw heeft men niet alleen de bereidwilligheid getoond mee te werken aan nestplaatsvoorzieningen, maar in de meeste gevallen heeft men ook de kosten op zich genomen en gezorgd voor de uitvoering van het voorstel. Daarvoor onze dank.

We willen in de toekomst streven naar een opzet waarbij men bij alle plannen of vergunningen voor nieuwbouw of renovatie automatisch aandacht besteedt aan nestmogelijkheid voor gierzwaluw en huismus. In een aantal gemeentes is dit nu al actueel zoals in Groesbeek waar de gemeente in elke nieuwbouw gierzwaluwneststenen inbouwt. Ook Amersfoort, Nijmegen en Zaanstreek zijn goede voorbeelden op dit gebied.

¹ Soortenstandaard Gierzwaluw,
<http://www.hetInvloket.nl/xmlpages/page/Invloket/actueel/document/fileitem/2201858>

² Bij grote bouwprojecten moet aan verschillende duurzaamheidscriteria voldaan worden. Vogelvriendelijke maatregelen geven hierbij vaak 'positieve punten'. De rekenmethodes hiervoor zijn per gemeente verschillend.

1.5 Registratie van inventarisatiegegevens

Onze belangrijkste doelstelling, het beschermen van nestplaatsen van de gierzwaluw, maakt een goede registratie zeer noodzakelijk. De wet zegt hierover het volgende:

In 2002 is de Flora en Faunawet in werking getreden. Hierin is onder meer opgenomen dat broedende vogels, hun nesten, eieren en jongen niet verstoord mogen worden.

Naar aanleiding hiervan is in 2006 door de bouwwereld de 'Gedragscode Flora en Faunawet voor de bouw- en ontwikkelsector' geschreven. Deze is in 2009 door Gerda Verburg, toenmalig minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, goedgekeurd met een aantal aanvullingen. Belangrijke punten hierin voor de gierzwaluw zijn:

- Belangrijk in dit geval is het volgende: Noch de EU-Vogelrichtlijn, noch de Flora en Faunawet geven een ondubbelzinnige definitie van "nest". Volgens het goedkeuringsbesluit moet ook de functionele omgeving tot het nest gerekend worden, voor zover het broedsucces hiervan afhankelijk is
- Op de volgende categorieën van nesten zijn de verbodsbepalingen van artikel 11 echter ook buiten het broedseizoen van toepassing:
 - nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus);

Kort gezegd:

- in het broedseizoen is verstoring van nest en directe omgeving niet toegestaan! Het slopen of renoveren van gebouwen waarin gierzwaluwen broeden is dan verboden.
- nesten van gierzwaluwen zijn het hele jaar beschermd! Wanneer het niet te voorkomen is dat nesten verdwijnen, moet er vervangende nestgelegenheid aangebracht worden.¹

Bovenstaande is echter alleen mogelijk met een goede inventarisatie en registratie van de nestplaatsen. Temeer omdat de gierzwaluw slechts 3 maanden in Nederland verblijft en de nesten zelfs in die periode vaak moeilijk te ontdekken zijn.

Helaas is er nog geen waterdicht systeem voor registratie. Wij kiezen daarom voor de volgende methode:

- Invoeren op stippenkaarten via de site van SOVON. Deze gegevens zouden dan in de NDFF (Nationale Database voor Flora en Fauna) terecht komen. Hier kunnen ecologische adviesbureaus gegevens opvragen. Deze stippenkaarten kunnen digitaal per wijk bij ons opgevraagd worden.
- Invoeren via Google Maps en bekendheid geven aan deze link².
- Het direct verschaffen van onze gegevens aan belanghebbenden zoals gemeente en woningbouwverenigingen.

¹ Zie voor meer informatie Soortenstandaard Gierzwaluw,
<http://www.hetInVloket.nl/xmlpages/page/InVloket/actueel/document/fileitem/2201858>

² Zie pagina 56

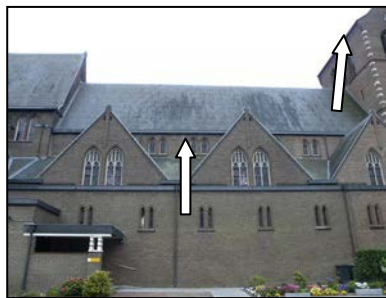
1.6 Gierzwaluw in de Joanneskerk en inventarisatie aldaar met behulp van camera's

De Joanneskerk aan De Lind is om meerdere redenen een bijzondere locatie voor ons. Niet alleen zijn wij er altijd welkom voor vergaderingen e.d., maar er broedt ook een flink aantal gierzwaluwen (2011: 18 koppels), zowel in kasten als op natuurlijke nestplaatsen.

Bovendien zijn in een aantal nestkasten camera's geplaatst waardoor wij al veel extra informatie over de broedbiologie hebben gekregen zonder dat daarvoor de broedende vogels verstoord hoefden te worden.

Natuurlijke broedplaatsen:

1. Peperstraat, invlieggat onder dakgoot zijgevel, vrij kort bij de toren
2. Toren aan de noordkant (aan de kant van de pastorie).
3. Onder de goten aan de noordkant 6x.
4. Onder afdeklood topgevel van een stenen kruis

Nestkasten:

In de galmgaten aan de oostgevel zijn 2x 8 gierzwaluwkasten aangebracht. Hiervan zijn er dit jaar 9 bezet, in 8 kasten is er daadwerkelijk gebroed. In één kast is een koppel bezig met nestbouw.

Cameragegevens 2011

Op 7 mei arriveren de eerste vogels, zowel in kast 2 als kast 5 is er die dag meteen een paartje. Ze verlaten de kast slechts sporadisch voor korte tijd en gebruiken verder de tijd om (elkaar) te poetsen en te rusten. De dagen daarna arriveren er meer gierzwaluwen, 12 mei zien we het eerste ei in kast nr. 7. Wanneer deze vogels precies zijn aangekomen is niet bekend, omdat we helaas nog niet op alle kasten een camera hebben en deze dus af en toe moeten verplaatsen.

In kast 2 en 5 waar de gierzwaluwen als eerste waren gearriveerd, wordt pas op 15 mei het eerste ei gelegd. In kast 7 liggen dan al 3 eieren in de nestkom.

Op 28 mei wordt er gebroed in kast 2-4-5-7-8, kast 12 is dan nog leeg maar op 2 juni is kast 12 ook bezet en liggen er al 2 eieren.

Op 8 juni arriveert een koppeltje gierzwaluwen in kast 6. In kast 7 zijn dan al 3 jongen aanwezig van ongeveer een week oud. In kast 8 zien we één jong, en een ei dat buiten het nestkommetje ligt.

Vanaf 22 juli vliegen de jonge vogels uit met een piek op 23 juli, dan vertrekken er 7 vrijwel tegelijk. Een van deze vogels is een jong dat als vondeling bij ons gebracht is en in een kast met 2 even oude jongen is bijgeplaatst. Ook de 3 jongen in kast 7 vliegen nu pas uit. In kast 6 zitten dan nog jongen van slechts 4 weken oud, ook in kast 12 zitten nog 2 jongen, in kast 3 is het nest bijna klaar.

Bewoonde kasten in de Joanneskerk			
Kast 2	3 jongen	Kast 7	3 jongen
Kast 3	jong koppel, nestbouw	Kast 8	1 jong, 1 ei
Kast 4	2 jongen, aanvankelijk 3 waarvan één duidelijk jonger. Later is hier een vondeling bijgeplaatst en goed uitgevlogen.	Kast 10	1 jong minimaal, zie tekst onder tabel.
Kast 5	2 jongen, 1 ei niet uit	Kast 12	2 jongen
Kast 6	2 jongen (eind juni pas uit het ei)		

Momenteel zijn er 3 manieren om te 'bewijzen' dat er sprake is van een geslaagd broedgeval. Het zien uitvliegen van jongen, cameragegevens of visuele waarneming van jongen in de kast. Het eerste is vaak een gelukkig toeval en aangezien verstoring van een nestplaats verboden is, is de laatste methode niet aan te raden. En het is natuurlijk onmogelijk alle kasten te voorzien van een camera.

Ziet men gierzwaluwen in- of uitvliegen, kan men concluderen dat er een nestplaats is, maar zeker het eerste jaar wordt er vaak niet gebroed of mislukt het broedsel.

Een andere mogelijkheid om broedgevallen vast te stellen zou zijn om de kasten op uitwerpselen te controleren. Men zegt dat volwassen gierzwaluwen geen uitwerpselen in de kast achterlaten, hooguit één keutel op het moment dat het ei gelegd wordt. Dan zou men dus aan de hand van uitwerpselen kunnen concluderen dat er in ieder geval jonge gierzwaluwen in de kast aanwezig zijn geweest. Wil dat ook zeggen dat men aan de hand van de hoeveelheid uitwerpselen iets zou kunnen zeggen over het aantal jongen? Dit laatste gaat ons vooralsnog te ver, maar we hebben besloten om ruim na het broedseizoen alle kasten zorgvuldig schoon te maken (waarbij we de nestkommetjes uiteraard lieten zitten) om aan het einde van broedseizoen 2012 cameragegevens en hoeveelheid uitwerpselen naast elkaar te kunnen leggen.

Bij deze inspectie vonden we tot onze grote verrassing een nestje met uitwerpselen in kast 10 in het bovenste galmgat. Een zeer waarschijnlijk broedgeval, dat volledig aan onze aandacht ontsnapt was.

In kast 2 daarentegen, waar volgens cameragegevens 3 jongen uitgevlogen zijn, was bij inspectie geen spoor van een gierzwaluwnestkommetje te ontdekken. Enkel nestmateriaal, waarschijnlijk van een spreek, en een paar ingedroogde gierzwaluwpoepjes. Zonder onze cameragegevens hadden wij hier geen broedgeval geregistreerd.

Wie helpt?

Jammer genoeg heeft het cameraproject niet goed gefunctioneerd het afgelopen jaar. Herhaaldelijk zijn de beelden zonder duidelijke reden uitgevallen, en de beeldkwaliteit is niet optimaal. Bovendien zouden we graag op iedere kast een vaste camera hebben met de mogelijkheid deze beelden beneden op het scherm te bekijken.

Daarom zijn we op zoek naar iemand met technische kennis die ons zou willen helpen dit project te verbeteren. Bent u geïnteresseerd, neem dan contact met ons op.

1.7 Afsluiting van de inventarisatie in Standdaarbuiten

Onze jaarlijkse picknick als dank aan alle vrijwilligers was dit jaar bij Standdaarbuiten. Uiteraard was het eten weer even heerlijk als voorafgaande jaren, maar de molen in dit dorp is vooral een hele leuke locatie voor gierzwaluwliefhebbers.

De romp van de stellingmolen is in 2008 gerestaureerd en nu in gebruik als broedplaats én museum voor gierzwaluwen. Er is veel te zien, via een scherm kun je een kijkje nemen in een van de bewoonde gierzwaluwkasten, er worden allerlei films vertoond en ook buiten kun je volop genieten. Want onder de pannen van hun woonhuis hebben Miriam en Antoon Koenraadt ook de nodige gasten, de gierzwaluwen vliegen af en aan, waarbij ze ons soms rakelings passeren. In de kasten onder de dakgoot kunnen we zelfs de jongen zien zitten, eigenwijs naar buiten kijkend tot het moment dat ze de kast voorgoed verlaten.

Dankzij de gastvrijheid van Miriam en Antoon konden we deze keer op een wel heel luxe manier gierzwaluwen kijken. Zij stelden hun tuin beschikbaar zodat we zittend op de stoel, met iets lekkers te eten en te drinken, het gierzwaluwleven gade konden slaan. Behalve als je bang bent voor een spatje regen, vanonder een afdak zie je het allemaal wat minder goed natuurlijk.

2 PROJECTEN 'REALISATIE NIEUWE NESTGELEGENHEID'

2.1 Nieuwe nestplaatsen in het kantoorgebouw van Woonstichting De Leystromen

Bij eerdere contacten met de Woonstichting had men al aangegeven dat een gevelrenovatie in de toekomst noodzakelijk zou zijn en dat men dan graag advies wilde over de mogelijkheid neststenen voor de gierzwaluw in te bouwen.

Na overleg met ons heeft Voegers- en Restauratiebedrijf van Heesch uit Stiphout 30 kasten gemaakt en deze ingemetseld.

Aan de buitenkant is slechts een kleine invliegopening zichtbaar, in de spouw bevindt zich een ruime kast waarin de gierzwaluw haar eieren kan leggen en de jongen groot kan brengen. Een mooie en vooral duurzame oplossing.

Helaas is het niet mogelijk om hier gebruik te maken van geluid om gierzwaluwen te lokken. Het zal dan ook spannend worden om te zien hoe lang het duurt alvorens de gierzwaluw deze mogelijke broedplaats ontdekt. Door deze nieuwe broedgelegenheid, in combinatie met de kasten in het ketelhuis van de KVL en de (al bewoonde) kasten aan de brandweertoren, is er in deze wijk nu voldoende ruimte voor een mooie kolonie.

2.2 Brede School Waterhoef

Door eerdere inventarisaties wisten we dat er enkele koppels gierzwaluwen in het oude klooster aan de Schoolstraat broedden. Een reden om contact te zoeken met de gemeente Oisterwijk toen bekend werd dat er plannen waren daar een nieuwe school te bouwen. Het voormalige klooster zou weliswaar niet gesloopt worden maar ook bij renovatie kunnen nestplaatsen verloren gaan.

Door een goede samenwerking met de gemeente zijn niet alleen de meeste nestplaatsen behouden (zo zijn bijvoorbeeld de ventilatiegaten op ons verzoek open gelaten) maar zijn er ook nog zeven nieuwe nestplaatsen gecreëerd.

De nieuwe nestplaatsen zijn aangebracht in de boeiboorden onder de dakgoten. Deze ruimte is in segmenten verdeeld en bieden zo voldoende ruimte aan de gierzwaluw om een nest te bouwen en hun jongen groot te brengen.

Een grappig detail was dat we juist door de renovatie de bevestiging kregen dat er in de ventilatiegaten gebroed wordt. In april waren we zelf al eens op de steigers geklommen en hoewel eerdere waarnemingen waren gedaan door een zeer ervaren gierzwaluwkenner, vroegen we ons serieus af of deze ventilatiegaten echt nestplaatsen waren. Het enige dat we bij een open ventilatiegat zagen (en voelden) was een diepe spouw met hier en daar een richel in de vorm van een uitstekende klodder cement. Bij een andere ventilatieopening was zelfs het rooster nog aanwezig maar bleek er een kleine opening in de hoek te zitten. Zouden hier nesten in de spouw gebouwd worden? En hoe ver lagen die dan verwijderd van de invliegopening? Gierzwaluwen zijn weliswaar prima klimmers maar dit leek ons geen plaats waar ze hun nest zouden bouwen. Maar de bouwvakkers wisten ons later te vertellen dat er gierzwaluwen in en uit vlogen zonder dat ze gehinderd werden door de steigers of de aanwezige mensen.

2.3 Zwaluwtoren

'Tien meter hoge toren voor de natuur' kopte Brabants Dagblad op 8 juli 2011. Op dat ogenblik was de toren echter nog toekomstmuziek. Het hele project bestond uit een maquette, enkele schetsen en een overvloed aan ideeën.

Maar nadat de inventarisatie ten einde was, konden we in augustus beginnen om het idee van Gerard van der Kaa daadwerkelijk uit te voeren.

Gert Kwekkeboom van The Cloud Collective maakte tekeningen voor ons waarmee we de benodigde vergunningen aan konden vragen. Er werd een pr-boekje geschreven zodat we subsidiegevers over de streep zouden kunnen trekken en een voorlopige begroting werd gemaakt.

En toen begon een tijd van praten, bellen en schrijven. Vele organisaties werden aangeschreven voor een mogelijke subsidie, waarbij iedere organisatie eigen aanvraagformulieren met de nodige voorwaarden had. We bezochten banken en stichtingen om uit te leggen wat we voor ogen hadden. We gingen zelfs naar een soort minicursus om te weten wat de net nieuwe WaBo-vergunning inhield. We leerden dat je niet alleen een vergunning nodig hebt om een sloot te graven maar dat je dan ook nog vergunning moet hebben om die sloot op de bestaande sloot aan te sluiten. Een drukke, interessante en spannende periode met als resultaat dat Vogelbescherming Nederland (Ijsvogelfonds), Prins Bernard Cultuurfonds, Brabants Landschap (Postcodeloterij), Gierzwaluwbescherming Nederland en de Mensink-stichting voldoende financiële steun gaven om verder te gaan met het project.

Ondertussen waren we met de gemeente in overleg over een stuk grond waarop we de toren zouden kunnen plaatsen. Wij hadden onze keuze al laten vallen op een locatie aan de Akkerweg omdat daar de laatste, steeds kleiner wordende huiszwaluwkolonie in de gemeente broedde. De hulp van de gemeente Oisterwijk was geweldig, ze dacht met ons mee en is van groot belang geweest voor het slagen van het project. Ook Brabants Landschap steunde ons niet alleen met subsidie maar ook met praktische hulp en tips.

En zo konden op 27 december de benodigde materialen bij de werkschuur aan de Nemelaerweg afgeleverd worden en werd er op de valreep van 2011 nog begonnen met de bouw van het huiszwaluwgedeelte van de toren.

3 OVERIGE ACTIVITEITEN

3.1 Inventarisatie Kasteel Waardenburg

Het kasteel ligt een stukje buiten Waardenburg aan de Waal. Vanuit de toren heb je een prachtig uitzicht over de uiterwaarden waar wat reeën en een grote groep grauwe ganzen hun kostje bij elkaar scharrelen. Verder zijn er enkel weilanden met hier en daar een poel met wat treurwilgen en wat bosjes. Genoeg ruimte voor vogels maar gierzwaluwen hier in een kasteel in de polder? De gierzwaluw is toch een stadsvogel?

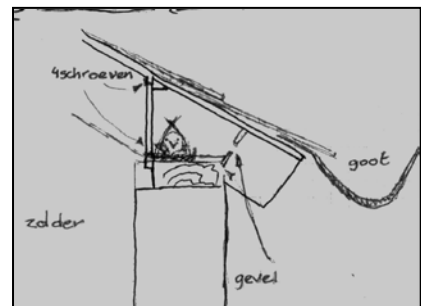

Eigenlijk bekijken we het biotoop van de gierzwaluwen teveel vanuit onze tijd. Gierzwaluwen zijn geen stadsbewoners, gierzwaluwen zijn rotsbewoners die graag in een kolonie nestelen. En onze gebouwen, zeker Middeleeuwse kastelen, werden als rotsen gezien.

Toen midden in het vlakke rivierlandschap kasteel Waardenburg werd opgemetseld, aanvankelijk alleen de donjon, die uit vier 'steile rotswanden' bestond, was dat voor de gierzwaluwen een vertrouwde en bovendien goed bereikbare mogelijkheid voor nestplaatsen.

En ook nu nog nestelen de gierzwaluwen in groten getale hier onder de dakpannen. In ieder geval was dat het geval tot 2007. De schatting was dat er minstens 80 paartjes gierzwaluwen hier hun broedplaats hadden toen men in het kader van een grote renovatie het dak moest vernieuwen.

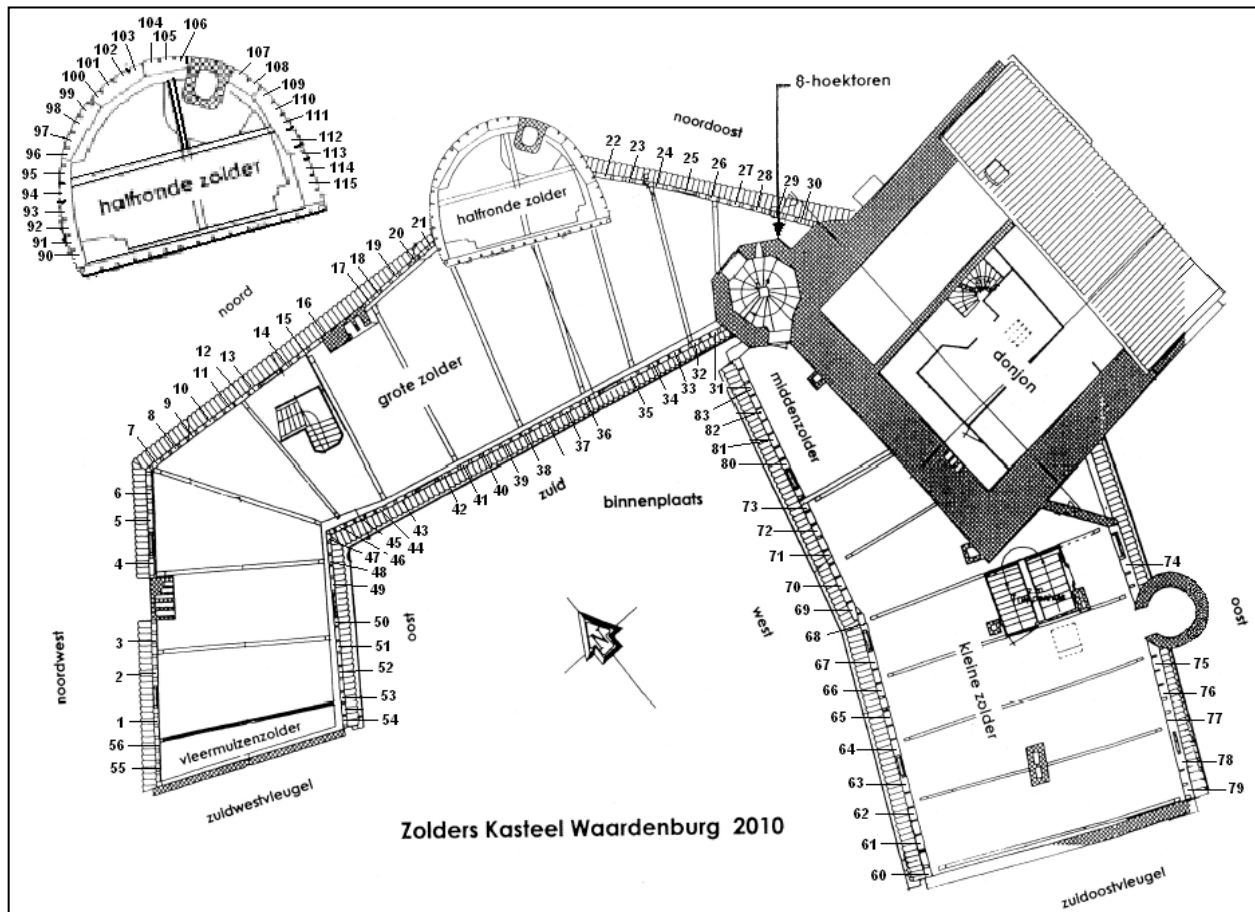
Een opmerkelijke bewoner uit Waardenburg heeft toen contact gezocht met Marjos Mourmans van Zwaluwen Adviesbureau waarna de dakrenovatie vanwege de aanwezigheid van gierzwaluwen tijdelijk is stilgelegd. Hierdoor kregen de gierzwaluwen de kans hun eieren te leggen en uit te broeden, tevens gaf dit voldoende ruimte om een oplossing te vinden waar alle partijen (Gelders Landschap, Gelderse Kastelen en de gierzwaluwvertegenwoordigers) zich in konden vinden. In het najaar 2007 is vervolgens het dak gerenoveerd en zijn er 121 nieuwe broedplaatsen gemaakt volgens een plan van Marjos Mourmans. Meteen in 2008 waren er al een aantal kasten bezet¹.

Vanaf 2009 hebben wij jaarlijks geholpen bij de inventarisatie van de gierzwaluwkasten waarbij na het broedseizoen alle kasten worden geopend en geïnspecteerd. De bevindingen worden genoteerd en gefotografeerd en vervolgens worden de kasten, voor zover nodig, schoongemaakt. Als er uitwerpselen in de nestkast aanwezig zijn, kan men ervan uit gaan dat er sprake is van een geslaagd broedgeval. Volwassen gierzwaluwen die nog niet broeden (meestal het eerste jaar, zeker als de kast pas laat bezet raakt) vervuilen de nestplaats niet. Wel beginnen ze vaak al met de bouw van een nestkom. Door ieder jaar de kasten schoon te maken, weten we zeker dat gevonden uitwerpselen van het laatste broedseizoen zijn en dat er dus sprake is van een broedgeval. De nestkommetjes laten we hierbij uiteraard ongemoeid. (Normaal gesproken is het schoonmaken van nestkasten niet nodig)

We noteren de aanwezigheid van nestkommen en andere sporen van gierzwaluwen (veren, eieren, dode vogels, gierzwaluwluivliegen of de poppen ervan). Ook sporen van andere vogels of fauna zoals nestmateriaal, eieren, uitwerpselen e.d. worden bijgehouden. Zo konden we vaststellen dat er dit jaar in opvallend veel kasten nestmateriaal van spreeuwen aanwezig was. Eén kast had onderdak verleend aan een muizenfamilie en meerdere kasten waren ontdekt als slaapplek, waarschijnlijk door mezen. Gierzwaluwluivliegen of poppen ervan hebben we niet gevonden.

¹ voor meer informatie zie verslag 'Gierzwaluw in Waardenburg', op aanvraag beschikbaar

Onze bevindingen met betrekking tot de gierzwaluw, broedseizoen 2011¹:

- **Grote zolder**, nestkasten aan de noord- en westkant, nummer 1 - 30. Deze zijn gelegen boven de kasteelgracht.
Nestkommen en keutels waren in 2009/2010 te vinden in kast 2 - 30. Dit jaar is er ook een nestkom gebouwd in kast nr. 1². Nog geen uitwerpselen, dus waarschijnlijk nog geen broedgeval. Aan deze kant zijn nu alle kasten bewoond door gierzwaluwen.
- **Grote zolder** met de kasten 31 -53 boven de binnenplaats, gericht op het oosten en zuiden.
In 2009 waren slechts twee kasten bezet (43-51), in 2010 was kast 51 helemaal leeg, ook het begin van het nestkommetje was verdwenen. In kast 43 was wel gebroed, en in kast 46 was er een nestkommetje gemaakt.
In 2011 was er sprake van broedgevallen in deze twee kasten (43-46). Bovendien waren er in 4 nieuwe kasten nestkommetjes gemaakt. In kast 36-37-39 was er enkel een nestje aanwezig (met één keutel in 37), in kast 53 lagen ook uitwerpselen en een niet uitgebroed ei.
Kast 31 was waarschijnlijk bezet geweest door muizen.
- **Kleine zolder** met kasten 60-73 aan de westkant boven de binnenplaats. In 2009 waren er broedgevallen in de kasten 62-64-67-68-70-73. Ook in de twee daaropvolgende jaren was er sprake van waarschijnlijke broedgevallen in deze kasten. In 2011 waren er bovendien nestkommen gemaakt in de kasten 61-71-72, waarbij in kast 72 voldoende keutels werden gevonden om ervan uit te gaan dat er hier sprake is van een geslaagde broedpoging. In kast 61 lag een gierzwaluwei.

¹ Enkel de nestkasten zijn gecontroleerd. De natuurlijke broedplaatsen zijn dit jaar niet geïnventariseerd.

² In 2009 zagen we hier het begin van een nestje, in 2010 was alles weg

- **Kleine zolder** met kasten 74-79 aan de oostzijde, gelegen boven de gracht. In kast 77 was er sprake van een broedgeval in 2009. Vanwege zeer ernstige vervuiling waren we genoodzaakt het nest te verwijderen, en helaas was er geen spoor van gierzwaluwen in de kast in 2010. Nu was er echter weer een nestkom met uitwerpselen. In 2010 was er ook een nieuw nest in 79, echter geen broedgeval. Ook in 2011 was dit nest leeg. In 76 was dit jaar voor het eerst een nestkom gemaakt, waarschijnlijk nog geen broedgeval.
- **Middenzolder**, kastnr. 80-83. Deze kasten lijken nog niet ontdekt door de gierzwaluwen, in een kast vinden we wel sporen van slaapvogels, waarschijnlijk mezen.
- **Halfronde zolderkamer**, gelegen aan de noordkant van de grote zolder tussen kast 21 en 22. De kasten(90-115) liggen door de ronde vorm van deze kamer gewend naar noordoost/noord/noordwest. Dit jaar troffen we in alle kasten in deze kamer sporen aan van gierzwaluwen. In twee nesten van vorig jaar werden nu volop uitwerpselen gevonden, in de kast 94-95 was dit jaar een nest gebouwd. In 5 kasten werden nestkommetjes gevonden zonder uitwerpselen. Twee van deze nestjes waren nieuw in 2010, in de andere 3 nestkasten was er in 2010 sprake van een broedgeval. Eén van deze kasten was in gebruik genomen door een spreeuw.

Een nieuw nest, en meteen een nieuw broedgeval

Ook een nieuw nest, maar in dit geval van muizen

Locatie	2009	2010	2011
Grote zolder noord-west (30)	30 (28)	29(29)	30(29)
Grote zolder zuid-oost (23)	2(1)	2(1)	6(3)
Kleine zolder west (14)	6(6)	6(6)	9(7)
Kleine zolder oost (6)	1(1)	1(0)	3(1)
Middenzolder (4)	0	0	0
Torenkamer (26)	19(15)	24(20)	26(21)
TOTAAL (103) ¹	55(51)	62(56)	74(61)

Schematisch overzicht van het aantal door gierzwaluwen bewoonde kasten. Tussen haakjes het aantal waarschijnlijke broedgevallen. Achter de locatie staat tussen kaakjes het totale aantal nestkasten.

Zoals in de tabel te zien is, breidt de kolonie zich ieder jaar nog uit. Waarbij we wel in het oog moeten houden dat alle getallen over broedgegevens gebaseerd zijn op controles van de nestkasten ná het broedseizoen.

Waarnemingen o.a. in de Joanneskerk via de camera bevestigen wel deze conclusies: uitwerpselen in de nestruimte zien we ook daar alleen bij geslaagde broedgevallen. De hoeveelheid uitwerpselen lijkt echter geen maatstaf voor het aantal jongen in de kast, en zegt al helemaal niets over het aantal jongen dat uiteindelijk uitvliegt.

¹ De kasten op de vleermuizenzolder (3) en in de donjon (15) zijn niet toegankelijk voor inventarisatie.

3.2 Informatieverstrekking

Naast inventarisatie, bescherming van bestaande en realisatie van nieuwe broedplaatsen is onze derde doelstelling informatieverstrekking. Wij hebben de afgelopen jaren ervaren dat men vrijwel altijd bereid is om rekening te houden met de aanwezigheid van broedende gierzwaluwen. Zeker als we wat meer over de gierzwaluw vertellen en uitleggen hoeveel moeite deze vogel moet doen om zijn nest onder de pannen te bouwen en dat hij het daarom ook schoon achterlaat zodat hij het jaar erop weer op dezelfde plaats kan nestelen. Maar tegelijkertijd hebben we ook ervaren dat voor veel mensen een zwaluw een zwaluw is. En daarbij zijn het met name de huiszwaluwen die geen beste naam hebben, juist vanwege de uitwerpselen die ze achterlaten.

Ons belangrijkste instrument voor het verstrekken van informatie zijn wij zelf. Tijdens de inventarisaties gebeurt het regelmatig dat men ons komt vragen wat we doen en waarom. Ook onze folders zijn daarbij zeer in trek.

Daarnaast hebben we dit jaar met een eigen kraam op de biodiversiteitsmarkt in Oisterwijk gestaan. Een geslaagde dag waarbij veel interesse was voor de zwaluwen in het algemeen en huisvesting voor huiszwaluwen en gierzwaluwen, in het bijzonder.

Een poging om de jeugd bij de gierzwaluw te betrekken, mislukte. We organiseerden een kleurwedstrijd voor de jongsten, en een quiz voor de oudere kinderen. Ook kon men een verhaaltje of een versje schrijven. De respons was helaas nihil. Er is geen enkele reactie op onze wedstrijd gekomen.

Informatie handelt niet alleen om de verstrekking van gegevens aan derden. Ook wij moeten onze kennis zoveel mogelijk up-to-date houden. Dat is niet makkelijk als het over een vogel gaat waarover door zijn manier van leven zo weinig bekend is. Gelukkig is er een goede samenwerking met andere gierzwaluw-liefhebbers in Nederland.

Met Marja Goossens (gierzwaluwwerkgroep Vught), Harrie van Berkel (gierzwaluwkolonie Korte Hoefstraat Tilburg) en Marjos Mourmans (Zwaluwen Adviesbureau, Roosendaal) werken we veel samen zodat we kennis en materialen (folders, fact sheets, tentoonstellingen e.d.) uit kunnen wisselen en van elkaar kunnen leren.

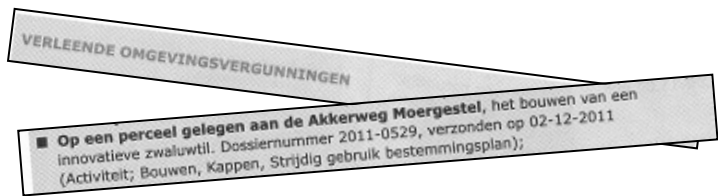
Voor meldingen en vragen met betrekking tot de gierzwaluw in deze gemeentes kunt u ook terecht bij:

- <http://www.gierzwaluwkoloniekortehoefstraat.nl>
- gierzwaluwenvught@gmail.com

4 PLANNEN 2012

Onze plannen voor 2012 zijn duidelijk.

Op de eerste plaats willen we een zwaluwtoren realiseren die duurzame nestgelegenheid gaat bieden aan huiszwaluw, gierzwaluw, huismus, vleermuis en insecten.

Daarnaast willen we ook dit jaar zoveel mogelijk broedplaatsen inventariseren en wel in Moergestel. In Moergestel bevindt zich nog een flinke kolonie gierzwaluwen, getuige het aantal gierzwaluwen dat daar in de avond rondvliegt tussen de huizen. Bij ons zijn slechts enkele nestplaatsen bekend, dus nu Oisterwijk in kaart gebracht is, vormt Moergestel een logisch vervolg.

Voor beide projecten zijn we afhankelijk van vrijwilligers en het weer. Het wordt dus spannend om te zien in hoeverre deze plannen gerealiseerd zullen worden. In ieder geval is er al een gierzwaluwlezing gepland in Den Boogaard om de bewoners van Moergestel kennis te laten maken met ons en de gierzwaluw.

5 BIJLAGEN

5.1 Nieuwsbrieven

GIERZWALUWNIEUWS 2011-01

24 april 2011

Op de laatste dag in maart is de eerste gierzwaluw in Nederland gesignaleerd (waarneming.nl). En daarmee wordt de vraag of gierzwaluwkasten schoon gemaakt moeten worden weer actueel.

Deze vraag is niet eenvoudig met ja of nee te beantwoorden. Eigenlijk is het niet nodig, zelfs niet gewenst, om de kasten schoon te maken. Het kost de gierzwaluw veel tijd en energie om al vliegend nestmateriaal te verzamelen. Ze maken daarom een zeer eenvoudig nestje, vaak niet meer dan een cirkelvormige rand, dat vervolgens in de daaropvolgende jaren verder uitgebouwd wordt tot een kommetje.

Als de kast echter gebruikt is door andere vogels (spreeuw, huismus of koolmees) ligt er vaak zoveel nestmateriaal in dat het beter is dit te verwijderen. Ook omdat de gierzwaluw in stukken touw verstrikt kan raken zoals de vogel op de foto. Eventueel kan daarna wat klein nestmateriaal zoals veertjes in de kast worden gelegd.

Verder is het belangrijk om regelmatig te controleren of de kast en het ophangstelsel nog in goede staat verkeren.

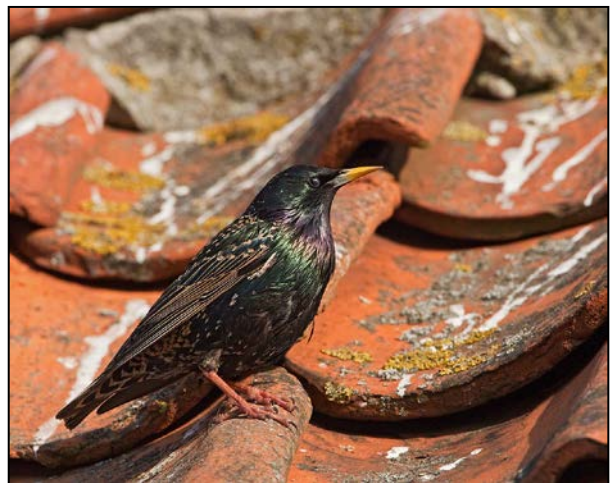
Het gebruik van de kast door andere vogels wordt niet door iedereen met gejuich ontvangen en vaak worden invliegopeningen verkleind of tijdelijk helemaal dichtgemaakt. Ben voorzichtig met het verkleinen van de invliegopening, dit kan gevaarlijk zijn voor de gierzwaluw! ¹

Als de gierzwaluw eenmaal in een kast gebroed heeft, kan men deze in het voorjaar af sluiten om (af en toe zeer felle) gevechten tussen spreeuw en gierzwaluw te voorkomen. Maar bewoning door andere vogels kan tevens juist een voordeel zijn: zij wijzen als het ware de weg naar een broedruimte.

En ook aan een spreeuwenkoppel kun je veel plezier beleven. Om te beginnen is het absoluut de moeite waard om ze eens wat beter te bekijken. Die 'zwarte vogels' blijken een prachtig verenkleed te hebben waarvan de veren in de zon allerlei kleuren (vooral groen, blauw, paars) weerkaatsen. 's Winters hebben ze witte spikkels. De donkere snavels kleuren in het broedseizoen geel.

Wat geluid betreft: ze hebben een uitgebreid repertoire en kunnen goed imiteren. Maar de zang is niet het belangrijkste bij de paarvorming en de voortplanting. Een spreeuwenmannetje verleidt het vrouwtje niet door liefdesliederen, maar met een huis.

De spreeuw is een holenbroeder en hij zoekt eerst een geschikte plaats: holle bomen, schoorsteenpijpen, dakpannen, zelfs lege blikjes of een gierzwaluwkast komen in aanmerking. Vervolgens gaat hij al in maart zelf de oude nesten schoonmaken en legt hij takjes, stro en hooi in de ruimte.

¹ Zie jaarverslag 2010, pagina 17

Als hij de kans krijgt maakt het mannetje zelfs meerdere nesten die hij driftig verdedigt tegen andere mannetjesspreeuwen. Zijn de nesten klaar, kan men hem zien zitten zingen in de buurt van een van zijn nesten. Met opgezette veren en flapperende vleugels probeert hij de aandacht te trekken van de vrouwtjes.

Een geïnteresseerd vrouwtje zal de woning inspecteren en kiest al dan niet voor het nest en daarmee voor het mannetje. Zelf maakt ze vervolgens het nest af door er veertjes, draadjes en andere zachte materialen in te leggen. Alle spreeuwendvrouwtjes leggen ongeveer tegelijk een legsel van vijf tot zes blauwige eitjes, die bijna twee weken worden bebroed door zowel het mannetje als het vrouwtje. Daarna worden de jongen ongeveer drie weken op het nest verzorgd.

Dus erger je niet aan een spreeuw in de gierzwaluwkast maar geniet van zijn kleuren en gedrag. En wie weet wijst hij een gierzwaluw de weg naar een mogelijke broedruimte.

Een andere manier om de gierzwaluw de weg te wijzen is het gebruik van lokgeluiden. Een cd met geluiden en informatie over het gebruik ervan kunt U bij de gierzwaluwwerkgroep voor € 2 bestellen.

Natuurlijk gaan we dit jaar ook weer op pad om broedgevallen van de gierzwaluw te inventariseren. In overleg met SOVON is de werkwijze iets veranderd zodat SOVON onze gegevens nog beter kan registreren waardoor ze beter terug te vinden zijn voor belanghebbenden. Meer hierover op onze informatiebijeenkomst op 19 mei in de Joanneskerk. U krijgt hierover nader bericht maar noteer de datum vast in uw agenda.

Goed nieuws is de inbouw van 30 kasten in de gevel van het kantoor van Woonstichting De Leystromen (voorheen Stromenland). Informatie hierover vindt U op <http://www.aencmedia.nl/e-paper>, Nieuwsklok, 17 maart.

Via digitale nieuwsbrieven zullen we u de komende maanden weer op de hoogte houden van het wel en wee van de gierzwaluw in Oisterwijk. Heeft u leuk nieuws, foto's, vragen, waarnemingen, tips of wetenswaardigheden? Laat het ons weten!

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

Het is half juni en de eerste gierzwaluwen zijn uit het ei gekomen. Het broedseizoen begon laat dit jaar. Hoewel het in Nederland al vroeg mooi, warm weer was kwamen veel gierzwaluwen 1 à 2 weken later terug dan in 2010. Mogelijk vanwege het slechte weer in Zuid-Europa?

In de Joanneskerk zijn 8 broedruimtes bezet. In het onderste galmgat wordt er nu gebroed in 7 van de 8 kasten (2010: 5 kasten), in het bovenste galmgat is de kast waar we vorig jaar 2 dode jonkies vonden dit jaar weer bezet. Helaas hebben we dit jaar geen beelden of exacte gegevens omdat de computer gecrasht is. Maar voor een kijkje bij een broedende gierzwaluw kunt u terecht op de site van vogelwerkgroep Midden-Brabant. Van daaruit kan doorgelinkt worden naar filmpjes waar men kan zien hoe de jongen gevoerd worden. (Bijv. www.ustream.tv/recorded/15191044).

Inmiddels zijn ook de niet-broedende gierzwaluwen gearriveerd, de zogenaamde zoekers. Als u kasten heeft hangen loont het de moeite om regelmatig lokgeluiden voor de gierzwaluw af te spelen. Op die manier weten de vogels dat er mogelijk een broedruimte is. Wij adviseren om deze geluiden bij mooi weer in de ochtend- en avonduren af te spelen (7.00 – 9.00 en 20.00 – 21.30). Maar ook overdag kan men, als men gierzwaluwen ziet, het geluid af en toe laten horen. De ervaring leert dat er dan regelmatig groepjes langs komen op zoek naar een plaats om hun nestje te bouwen.

Niet alleen de gierzwaluwen zoeken broedruimtes, ook wij proberen zoveel mogelijk broedruimtes te vinden. Door deze in kaart te brengen kunnen we hopelijk voorkomen dat er per ongeluk nestruimte verdwijnt bij sloop/renovatie. Vanaf week 25, waarschijnlijk op dinsdag 21 juni, gaan we weer groepsgewijs op pad. Een mooi begin van de zomer. Degenen die zich opgegeven hebben krijgen nog bericht over tijd en locatie. Wilt u ons helpen met inventariseren neem dan contact met ons op. Door eerdere inventarisaties was bekend dat er in het oude klooster in de Schoolstraat mogelijk 3 koppeltjes gierzwaluwen jaarlijks broedden. Helaas is het ons niet gelukt om alle broedplaatsen tijdens de renovatie te behouden maar dankzij gemeente en aannemer zullen deze broedplaatsen terug komen met invliegopeningen op exact dezelfde plaats. Bovendien worden er nog 12 extra broedruimtes op de oostkant gerealiseerd.

Momenteel is het druk met gierzwaluwen rond de school en broedt er één koppel onder de dakpannen dus we hebben goede hoop dat er in de toekomst weer meerdere paartjes een plaatsje zullen vinden.

Bij het Ketelhuis hebben we een geluidsinstallatie aangebracht zodat we 's ochtends en 's avonds lokgeluiden af kunnen spelen. Of dit al meteen succes zal hebben, zullen we pas in het najaar weten maar een inventarisatie eind april liet zien dat andere vogels de kasten al ontdekt hebben. In alle kasten in de noordgevel bevond zich nestmateriaal zoals takjes, mos en paardenhaar.

Tot slot een vraag die we via de e-mail ontvingen:

Ik zie iedere dag ongeveer dezelfde vogels in mijn tuin. Maar gierzwaluwen zie ik soms een hele dag niet, terwijl ze andere dagen bijna steeds rondvliegen. Hoe komt dat?

Gierzwaluwen zijn insecteneters en moeten iedere dag duizenden insecten vangen. Door hun vliegend bestaan kunnen ze niet op de grond of tussen de bladeren zoeken. Voor een gierzwaluw is het dus aantrekkelijk om daar rond te vliegen waar zich op dat moment de meeste insecten bevinden bijvoorbeeld boven een ven of voor een onweersfront. Omdat het zulke snelle en goede vliegers zijn is het geen probleem om langere voedselvluchten te maken. Bij een periode van slecht weer hier zie je dat gierzwaluwen zelfs naar Frankrijk vliegen. Dit zijn waarschijnlijk zoekers, de gierzwaluwen die nog geen nestruimte hebben. De vogels met een nest houden zich in periodes met slecht weer vooral binnen. Broedende vogels zijn ook zwaarder dan hun niet-broedende soortgenoten zodat het geen probleem is om enkele dagen zonder voedsel te zijn.

Zoals u misschien gemerkt hebt waren we in de eerste nieuwsbrief vergeten te vermelden van wie de foto's waren. De foto van de spreeuw was gemaakt door Jan Wolfs, de foto van de dode gierzwaluw was van Hannie Nilsen. De maker van de prachtige foto hierboven is ons niet bekend.

Heeft u ook een leuke foto of een vraag: laat het ons weten. Evenals uw waarnemingen (ook van de huiszwaluw) via gierzwaluwoisterwijk@gmail.com

En mocht u toevallig een computer hebben die u kwijt wilt: wij zijn er misschien blij mee. Neem dan even contact op met Gerard van der Kaa (06-24198030) Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

Hoewel de zomervakantie voor sommigen van ons nog moet beginnen loopt het gierzwaluwseizoen al weer naar zijn einde. Twee weken terug vlogen er in Oisterwijk nog grote groepen gierzwaluwen luid gierend door de straten, na een week met veel regen waren de meeste (zoekers??) verdwenen. Nu zie je 's avonds hier en daar enkele vogels foerageren om dan plotsklaps onder de pannen te verdwijnen.

Afgelopen week was het dan ook moeilijk om te inventariseren maar dankzij het doorzettingsvermogen en het enthousiasme van een grote groep vrijwilligers hebben we nog iedere dag nieuwe broedplaatsen gevonden. Totaal hebben we dit seizoen al meer dan 150 broedplaatsen op de kaart gezet, een resultaat waar we trots op kunnen zijn. Een uitgebreid inventarisatieverslag volgt later.

Ook in de Joanneskerk zijn al gierzwaluwen uitgevlogen.

Een overzicht:

Kast 2 Dit was een nest van drie jongen. Nadat enkele dagen geleden het eerste jong was uitgevlogen, hebben we een gevonden jonge gierzwaluw in deze kast bijgezet. Inmiddels zijn drie jongen uitgevlogen en wordt onze vondeling door zijn pleegouders plichtsgetrouw verzorgd.

Kast 3 In deze kast zit een nieuw koppel, dat het nestje voor volgend jaar al ver klaar heeft.

Kast 4 Ook in deze kast is één jonkie bijgezet in een nest van 2, en zijn er in totaal 3 jongen uitgevlogen.

Kast 5 Hier zitten 2 jongen die op het punt van uitvliegen staan.

Kast 6 Hier zitten 2 jongen van 3-4 weken oud. Het duurt dus nog minstens twee weken voor ze uitvliegen.

Kast 7 Drie jongen uitgevlogen.

Kast 8 Eén jong uitgevlogen.

Kast 12 Twee jongen, nog niet uitgevlogen.

Naast het lokaliseren en beschermen van natuurlijke broedruimtes houden we ons ook bezig met nieuwe nestgelegenheden voor de gierzwaluw. In de vorige brief heeft U al kunnen lezen over nieuwe nestruimtes in het Ketelhuis, het kantoorgebouw van woonstichting De Leystromen en de Brede School in de Schoolstraat. Hierbij ging het steeds om renovatie.

Daarnaast heeft Gerard van der Kaa een toren ontworpen waarin broedmogelijkheden zijn voor huiszwaluw, gierzwaluw, huismus, vleermuis en insecten. Een echt biodiversiteitsproject. Momenteel zijn we bezig met zaken zoals bouwvergunningen en subsidieaanvragen maar het ziet er naar uit dat de toren nog deze winter gerealiseerd gaat worden. Wij zijn op zoek naar iemand die ons kan helpen met het doorrekenen van de constructie. Kent u iemand die tegen een bescheiden vergoeding ons hiermee zou kunnen helpen, laat het ons dan weten.

In onze vorige nieuwsbrief schreven we over gierzwaluwen en slecht weer. Hier zijn enkele reacties op gekomen:

Een gierzwaluwfan schreef: *dat de zoekers wegtrekken heeft ook te maken met beschutting. Ze kunnen niet de luwte van een nest opzoeken, en daardoor kost slecht weer veel energie. Geen eten en geen beschutting, logisch dat ze de Swiftexpress naar Parijs nemen.*

Een ander schreef daarentegen: *dat 'bij een periode van slecht weer gierzwaluwen, waarschijnlijk zoekers, zelfs naar Frankrijk vliegen' is een mythe. Ik heb het nog niet kunnen zien, en het is ook niet aangetoond dat de Nederlandse vogels dit massaal zouden doen.*

Ook dat 'vogels met nest zich in periodes met slecht weer vooral binnen houden' is onjuist. Broedende vogels gaan elke dag naar buiten, ook als het constant regent. Ook bij slecht weer zit er maar een vogel in het nest te broeden. Ze vliegen wel degelijk buiten, maar niet zo opvallend als bij mooi weer. Ze zijn dan gewoon minder zichtbaar.

Het is dus duidelijk dat ook op dit gebied nog veel te onderzoeken is. Wij hebben in ieder geval in Oisterwijk gemerkt dat na een week met slecht weer veel vogels vertrokken waren en niet meer teruggekeerd zijn. Op onze camerabeelden zien we dat de gierzwaluwen in de Joanneskerk bij slecht weer later naar buiten gaan, eerder naar binnen komen en ook in de loop van de dag vaker op het nest zitten.

Tot slot nog een verhaaltje en een tip om iedere bezitter van gierzwaluwkasten een hart onder de riem te steken.

De aanhouder wint

Een gelukkig man uit Oisterwijk meldde zich onlangs bij ons: hij had een koppeltje gierzwaluwen in een kast met een jong. Niet gek dat hij er blij mee was: 7 jaar lang was hij in de weer geweest met lokgeluiden. De gierzwaluwen kwamen nieuwsgierig kijken, hingen onder, boven en naast de kasten maar snaptten niet dat ze ook binnen een kijkje konden nemen. Tot vorig jaar een broedend spreeuwenpaartje de weg wees. Op 4 juli 2010 kwam er voor het eerst een gierzwaluwkoppel in de kast en bleef er vervolgens 3 weken lang iedere nacht slapen. Dit jaar kwamen ze op 8 mei terug en na het nodige geknuffel en gepoets werd op 20 mei een ei gelegd. De weken daarop werden alles bij elkaar maar liefst 5 eieren gelegd maar even zo vaak werden de eieren daarna buiten het nest aangetroffen. Het laatste ei kon (dankzij een camerawaarneming) vrijwel meteen teruggelegd worden en op 1 juli kroop een jonkie uit dit ei.

Tip: kijk eind juli eens een keertje extra naar bekende gierzwaluwkasten. Grote kans dat je een jonge gierzwaluw ziet. Jonge vogels zitten de dagen voor ze uitvliegen namelijk vaak in de kastopening. Maak echter in het broedseizoen NOOIT de kasten open. De gierzwaluw is zeer gevoelig voor verstoring en de kans dat de oudervogels het nest voorgoed verlaten of dat de jongen voortijdig uitvliegen is te groot.

Voor tips, vragen, meldingen of leuke waarnemingen: gierzwaluwoisterwijk@gmail.com

Twee eieren van de gierzwaluw met daaronder de poppen van de gierzwaluwluivlieg.

5.2 Krantenknipsels

Nieuwsklok, 17 maart 2011

OISTERWIJK BIEDT GIERZWALUW NESTRUIMTE

Gierzwaluwkasten worden bij Stromenland ingemetseld. (foto: Gerard van der Kaa)

Eind april komen de gierzwaluwen weer naar Nederland. Ze blijven ongeveer drie maanden hier om eieren te leggen en hun jongen groot te brengen, daarna vertrekken ze weer naar zuidelijk Afrika. Een echte zomervogel dus en een echte stadsvogel omdat ze van de mens afhankelijk zijn om broedruimte te vinden. Bovendien een nuttige vogel, want in de korte tijd dat ze hier zijn verorberen ze enorme hoeveelheden insecten: in de periode dat ze jongen hebben vangen de gierzwaluwen ongeveer 20.000 insecten per dag.

Gierzwaluwen brengen het grootste deel van hun leven vliegend door, enkel in de broedperiode zitten ze op hun nest. Broedruimte vinden ze onder dakpannen, achter de dakgoot en in muurholtes van huizen en andere gebouwen. Deze nestplaatsen verdwijnen echter door afbraak, renovatie en isolatie. Om de gierzwaluw toch onderdak te bieden worden soms nestkasten opgehangen. De laatste twee maanden zijn in Oisterwijk maar liefst 60 extra nestplaatsen gerealiseerd.

Ketelhuis en Stromenland

Bij de renovatie van het KVL-ketelhuis zijn in de toren waar

vroeger de elektriciteitskabels doorheen liepen 31 speciale gierzwaluwkasten opgehangen. In de 35 centimeter dikke muren zijn vervolgens gaten geboord die uitkomen in deze kasten. Daarna zijn aan de buitenkant lamellen geplaatst zodat de toren er weer uitziet zoals vroeger, terwijl de gierzwaluwen tussen de lamellen door hun broedruimte kunnen bereiken. Bovendien zijn enkele kleinere invlieg-openingen gemaakt zodat ook vleermuizen hier een veilige plaats kunnen vinden. Ook de gevel van het kantoor van de woonstichting aan de Hoogstraat moest gerenoveerd worden. Na overleg met Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

werd besloten om ongeveer 30 nestkasten in te metselen. Aan de buitenkant is slechts een kleine opening zichtbaar, in de spouw bevindt zich een ruime kast waarin de gierzwaluw eieren kan leggen en haar jongen groot kan brengen.

Bij het ketelhuis is het werk gedaan door vrijwilligers van de vogelwerkgroepen IVN Oisterwijk en Midden-Brabant. Bij Stromenland heeft voegers- en restauratiebedrijf Van Heesch uit Stiphout kasten op maat gemaakt en ingemetseld.

Gierzwaluwwerkgroep

De gierzwaluwwerkgroep is een samenwerkingsverband tussen de vogelwerkgroep van IVN Oisterwijk e.o. en de vogelwerkgroep Midden-Brabant. Hanne Nielsen zegt: "Wij zijn erg verheugd met deze uitbreiding van de broedgelegenheid. Niet alleen voor de gierzwaluw maar voor iedereen die de natuur een warm hart toedraagt. Weliswaar zijn in Oisterwijk

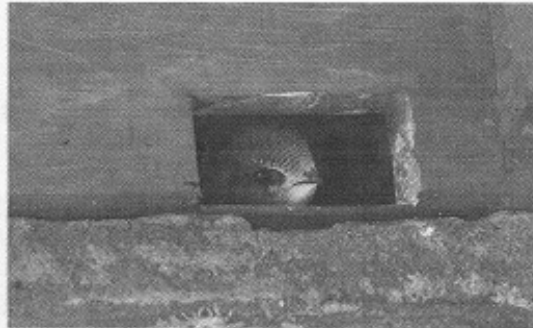
nog veel gierzwaluwkasten onbezet, bijvoorbeeld bij het gemeentehuis, maar inbouwkasten vormen een duurzame oplossing voor de problemen waar de stadsvogels mee te maken hebben. Dankzij deze initiatieven van gemeente en Woonstichting Stromenland is de kans dat de gierzwaluw als broedvogel ook in de toekomst in Oisterwijk zijn stekje vindt weer aanzienlijk toegenomen, zodat men op warme zomeravonden kan blijven genieten van de acrobatische toeren en het geluid van de gierzwaluw." Voor vragen of meer informatie gierzwaluwoisterwijk@gmail.com.

Gierzwaluwen gezocht

Nieuwsklok
7 juli 2011

De Gierzwaluwwerkgroep in Oisterwijk doet een oproep om broedplaatsen van gierzwaluwen te melden. De werkgroep wil die nesten zoveel mogelijk trachten te beschermen.

Het zal niemand zijn ontgaan dat de gierzwaluw weer terug is in Nederland. Momenteel hebben de meeste gierzwaluwen jongen. Deze blijven in de nestruimte tot eind juli waarna ze uitvliegen naar Zuid-Afrika. Op het nest worden de jongen door de oudervogels voorzien van insecten. Deze worden al vliegend door de volwassen vogels verzameld, met speeksel aan elkaar geplakt tot een bolletje en vervolgens naar de nestplaats gebracht. Zo'n voedselbolletje kan tot 500 insecten bevatten.

Een jonge gierzwaluw kijkt de wijde wereld in. (foto: Jan Wolfs)

In deze tijd zie je de vogels dan ook vaker de nestplaats in- en uitvliegen met voedsel, vooral op dagen met mooi weer. Hierdoor wordt de kans een broedplaats te ontdekken groter.

Ook dit jaar wil de Gierzwa-

luwwerkgroep proberen zoveel mogelijk broedplaatsen te vinden, zodat deze beschermd kunnen worden. De werkgroep geeft de bekende broedplaatsen door aan gemeente en woningbouwverenigingen en zet ze op Google Maps.

Ook de broedplaatsen, die al bekend zijn van eerdere jaren kunnen worden aangemeld. Dit kan via gierzwaluw@oisterwijk.nl of telefonisch bij Gerard van der Kaa (06-24198030) of Hanne Nilsen (06-45035464).

Graag met een duidelijke omschrijving van de broedplaats: straat plus huisnummer, maar ook bijvoorbeeld: 'onder de derde dakpan van boven links'. Via de bovenstaande contactgegevens kunnen belangstellenden zich ook melden als vrijwilliger, of voor nadere informatie.

Voor bekende locaties in Oisterwijk en omgeving zie: http://www.gierzwaluwbescherming.nl/onderzoek_inleiding_googlemaps.html.

NATUUR

De gierzwaluw zit in het nauw. Nieuwbouw vervangt oude panden met kieren en spleten, waarin de vogel zijn nest maakt. Vogelliefhebbers maken zich hard voor het dier.

Tien meter hoge toren voor natuur

- Vogelliefhebbers FN en gemeente willen diersoorten in het nauw een plek geven in Oisterwijk.
- Zoektocht naar geschikte locaties voor broedplaatsen is in volle gang.

ABERCORN - Een tien meter hoge toren waarin ouder meer de huisswaluw, gierzwaluw, vleermuis en de nodige insecten hun thuis kunnen vinden. Aan plannen voor zo'n broedplaats worden momenteel hard gewerkt in Oisterwijk. De vogelliefhebbers van de FN en in overleg met de gemeente op zoek naar een geschikte locatie voor de toren. Gedacht wordt aan een plek aan de rand van het Moerpoelste Industrie-terrein Soerwin.

Kaa, een van de initiatiefnemers. Maar de gemeente staat er voorblijvend tegenover. "Ook zijn er al verschillende voorstellen beslist geworden om te helpen met de financiering, zoals de Vogelbescherming, Brabants Landschap en de Gierzwaluwbescherming Nederland. Als het aan Van der Kaa ligt, staat de kans er voor het volgende broedseizoen."

"Het is begonnen uit het idee dat we de huisswaluwen willen helpen. Zij zijn veel plekken vanbinnen waar die zijn nest kan maken. In de hele regio, maar zeker ook in Oisterwijk. Maar omdat de huisswaluw zijn nest aan de onderkant van zo'n toren hangt zijn we verder gaan denken: hoe kunnen we de broedplaats bouwen?" Zo kwam de gierzwaluw in beeld en de vleermuis. Het project is geschikt voor verschillende diersoorten. De ene heeft meer hulp nodig dan de andere, maar sommige zijn echt bedrog!"

Een gierzwaluw circelt rond de Oisterwijkse Jaanskerk.

Hanne Nilsen (links) en Gerard van der Kaa staan naar de nestkasten in de toren van de Jaanskerk in Oisterwijk. foto: John Scheepers/FN

Onbekend maakt gierzwaluw onbemind

OSTERWIJK/TORRE - Tempelaten, én huisswaluw. De twee natuurrijke veldjes klinkt wat vreemd voor milieusensitieve, maar veldjes zijn het zand van de gierzwaluw. De stadswijk kan met zijn klauwtjes geen bouw vinden op dat soort meeuwenwedgebieden en dat zit zijn roekwiel naar natuurrijke gebieden behoorlijk dicht. Op verschillende plaatsen in de regio bekennen vogelbeschermers zich om het lot van de gierzwaluw.

Nieuwswaluw gaat dat even succesvol. De gemeente Tilburg adopteerde het dier en nam zich voor zo'n nestkasten te plaatsen in het jaar 2010. De website van het initiatief heeft inmiddels van dat doel 200

400
Ongeveer 400 gierzwaluwen tellt Oisterwijk, schat de FN. "W is dat ook een beetje nettelooswerk!"

Gierzwaluw? Geen zwaluw!
In tegenstelling tot wat zijn naam doet vermoeden, is de gierzwaluw helemaal geen zwaluw. Hij is verwant aan de kolibrie. De vogel heeft zeer korte vleugels en kleine poten. Hij zit zelden op de grond, sleet hij voorbeeld of zweeft op 2 à 3 kilometer hoogte.

medeaten in 200 gemaakt, maar of dat wordt gehaald is ook twijfelachtig. De toren staat op 190. De Oisterwijkse vogelliefhebbers in wel een actief, verschillende avonden per week gaan vrijwilligers de straten in om de locaties van gierzwaluwen in kaart te brengen. Het aantal plekken loopt terug, daarom zijn we begonnen met het inventariseren", vertelt Hanne Nilsen.

Waar veel mensen beseffen niet eens dat de gierzwaluw onder hun dak nestelt. De reacties als ze dat te horen krijgen zijn wisselend. "Sommige mensen zijn bang dat het ongedierte aantrekt. Dat is onterecht, want de gierzwaluw is een insectivore. Het rent in June, erg schoon." Anders zijn enthousiast als ze horen over hun nieuwe broedplaatsen. "Dien bewonen makkelijker om ze te beschermen met netjes." Vrijwilligers kan het voorbeeld heel het jaar door beschermd. Voorlichting is heel belangrijk.

"Want het sprekenwoord 'onbekend maakt onbemind' gaat ook op voor de gierzwaluw, merken ze in Oisterwijk. De lokale FN adviseert andere wijdelingen, die zich ook het lot van de gierzwaluw aantrekken. Zoals in Dongen, waar met de oude loerkoortoren ook tal van meeglekken dreigen te verdwijnen, en in Vught, waar soortgelijke torenen spelen.

- Gierzwaluw**
- De gierzwaluw komt rond Koninginnedag Nederland binnen vanuit Afrika, waar het dier overwintert.
 - Eind juli, begin augustus trekt de gierzwaluw weer naar het zuiden.
 - In de broedrijke jaare de vogels in Nederland, ze vliegen hun nesten in overloophoudes van gebouwen, onder kapotte dakpannen, gaas in ramen en loggaten huiskolven.
 - Ook brengen vogelliefhebbers steeds meer broedrijke nestruimtelijheidsaan, zoals in de Jaanskerk en het Kofschip op het KWI-terrein in Oisterwijk.

brabantsdagblad.nl zaterdag 9 juli 2011 *

26 | tilburg plus

column

door Tom Tacken

Toontje en de biodiversiteit

Iedere keer als het woord biodiversiteit valt, moet ik aan Toontje denken. Gisteren weer in de krant: in Moergestel moet een tien meter hoge toren komen waarin gierzwaluwen kunnen gaan nestelen. Dat is in het kader van de biodiversiteit. Bestond dat woord al toen Toontje hemelde? Anders dan de natuur verandert de taal continu. Zo zat Toontje niet in het groenonderhoud. Hij werkte bij de plantsoendienst van de gemeente Tilburg.

Hoe lang zou hij al dood zijn? Meer dan tien, minder dan twintig jaar. Toen hij stierf, ben ik opgehouden me biodivers te ontplooiën. Nooit meer ben ik voor dag en dauw op de fiets gestapt om in de berm naar wilde planten te speuren. Fiets aan de kant, veldgids erbij en determineren maar. Aan de bloemenpracht in aangeharkte voortuintjes fietsten we hooghartig voorbij. „Niet op letten”, zei Toontje. „Da's toch maar cultuur.” Van hem heb ik ook geleerd dat de duivel uit razernij in ieder rietblad zijn tanden heeft gezet. Of dat de Romeinse soldaten op hun lange marsen bijvoet in hun sandalen propten. Van een mooi verhaal wordt de natuur nog leuker. Aan het eind van de ochtend wachtten de worstenbroodjes op de lange tafel in café De Klaore, waar ik doorgaans aan de borrel

en Toon aan het bier schoot. Het hoefde dan niet lang te duren of Toontje ging konijnen vangen onder het biljart: zijn specialiteit. Dat was me een hele worsteling, maar altijd kwam Toontje zegevierend tevoorschijn, terwijl hij het konijn aan zijn virtuele oren in de lucht hield: „Ik heb 'm!” Het was wel jammer dat alle andere drinkbroers alleen maar die liederlijke kant van Toontje kenden. Ze lalden wel met hem mee 'hoe mooi de wereld was, de zomerse hei', maar samen met Toontje ook echt de hei op, ho maar. En Toontje wist toch zo veel van de natuur te vertellen. Als je daar aardigheid in had, leerde hij je er de Latijnse namen van de plantjes nog bij ook. Een paar heb ik er onthouden en één zal ik nooit vergeten: capsella bursa-pastoris. Het herderstasje is een petieterig onkruid. Klein wit bloempje, maar wel een schattig zaaddoosje waarin je inderdaad de plunjezak van een herder kunt herkennen. We hebben er vaak op geklonken, Toontje en ik. En toen hij lag te sterven - 'Toontje Brackene heeft leukemie, en dat is zo leuk nog nie' - heb ik hem toegefluiserd: 'Bedankt voor alles, Toon, maar vooral voor de capsella bursa-pastoris.'

Mooi, die biodiversiteitstoren in Moergestel. Wordt 'ie misschien ook naar iemand vernoemd? Ik heb wel een suggestie.

Reacties?
redactie.tilburg@bd.nl

Brabants Dagblad, 24 september 2011

Nesttoren zwaluwen langs Moergestelse T31

Indruk van de zwaluwtoren.

door Alex van Lanen

MOERGESTEL - De nesttoren die IVN Oisterwijk en de vogelwerkgroep Midden-Brabant in Moergestel willen plaatsen, komt aan de Akkerweg (T31). Dat heeft het college deze week besloten. Een eerdere locatie aan de Sonman werd in overleg met de initiatiefnemers terzijde geschoven. De vogelwerkgroep en IVN ontwikkelden het plan voor de tien meter hoge biodiversiteitstoren vanuit het idee dat er steeds minder nestgelegenheden is voor huis- en gierzwaluwen. In de toren kunnen straks naast zwaluwen ook vleermuizen en verschillende in-

secten terecht. De grond op de locatie die nu is gekozen, is eigendom van de gemeente Oisterwijk, vertelt Hannie Nilsen van de vogelwerkgroep.

„Het is bij een weite met een paardenstal. Daarbij komt ook nog een plasdrasgebied, zodat het vandalismebestendig wordt.”

Het project heeft ook een educatieve waarde. Scholieren uit Moergestel kunnen betrokken worden bij beheer en onderhoud van de zwaluwtoren, wat voor het gemeentebestuur een reden was om in te stemmen met de plaatsing van de biodiversiteitstoren.

Nu de locatie vaststaat, kunnen de initiatiefnemers een vergunning aanvragen voor hun bouwwerk. Als dat gebeurt, ligt die zes weken in zage. De bedoeling was dat de nesttoren voor het nieuwe broedseizoen gerealiseerd is.

„We gaan er nog steeds vanuit dat dat haalbaar is”, zegt Nilsen. „Het financiële plaatje is voor 95 procent rond.”

Het Prins Bernhardfonds, IJsvogelfonds, Jan Lensinkfonds en Brabants Landschap hebben al een bedrag toegezegd en de adviescommissie van Het Groene Woud reageerde ook positief. Voor de toezegging van Brabants Landschap geldt wel de voorwaarde dat het geld voor de jaarwisseling besteed moet zijn, dus er zit wel enige tijdsdruk op het project.

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk organiseert wedstrijd voor de jeugd

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk, een inmiddels bewezen succesformule, is een samenwerkingsverband tussen de Vogelwerkgroepen Midden-Brabant en IVN Oisterwijk. Het afgelopen jaar haalde zij regelmatig de lokale nieuwsbronnen met onder andere de realisatie van broedruimtes in het Ketelhuis. De werkgroep organiseert jaarlijks een activiteit om de aandacht op de gierzwaluw te richten in de periode dat deze bijzondere vogel in ons land verblijft. Dit jaar is er voor de jeugd een spannende wedstrijd georganiseerd. Want de jeugd is een belangrijke doelgroep, zij zijn de toekomst.

Bij de thuishaven (Joanneskerk in Oisterwijk) staat Gerard van der Kaa, voormalig kerkulenicoon en tevens kosten bij diezelfde kerk, Hannie Nilsen op te wachten. Niet veel later komt ook zij aangeefst. Eenmaal aangekomen hebben die twee elkaar veel te vertellen; het enthousiasme blijkt groot, want het gesprek gaat al snel geanimeerd over het wel en wee van alle factoren die bij de bescherming van een gierzwaluw komen kijken. Aan de vooravond van het interview is de eerste gierzwaluw al waargenomen in de wijk 'De Pannenschuur'. Op de zolder van de kerk staan de camera's inmiddels gericht op de gierzwaluwkasten, en hier gaan we verder in gesprek over deze vogel.

ving van bijvoorbeeld appelbomen. Dat is goed, maar als er teveel insecten zijn is dat niet goed. Het evenwicht is belangrijk! De gierzwaluw speelt hier dus een rol in." Gerard voegt daaraan toe: "Daarom is het ook zo belangrijk dat we de mensen goed informeren. Het contact met de mensen komt vaak vanzelf als we in de straten aan het inventariseren zijn, en de meesten reageren enthousiast."

Geven gierzwaluwen niet veel overlast?

Gerard: "Dat is een groot misverstand! Mensen denken inderdaad vaak: 'als ze mijn auto maar niet onder schijten.'" Hannie haakt daarop in en vertelt: "Er zijn wel andere zwaluwsoorten die hun sporen duidelijk achterlaten, maar de gierzwaluw doet dat niet."

Hoever gaan jullie in de bescherming van de gierzwaluw?

Hannie: "Wij zijn er niet op uit om als moraalridders door Oisterwijk te fietsen. De gierzwaluw is een beschermde vogel, en door informatie te verstrekken hopen wij dat mensen hier rekening mee willen houden. Dit is wettelijk ook verplicht. Wil men slopen of renoveren en er zijn gierzwaluwbroedplaatsen aanwezig, dan moet men voor nieuwe broedplaatsen zorgen. Dit geldt overigens ook voor andere soorten zoals de huismus. Daarom wijzen wij mensen erop als er gierzwaluwen broeden. En zeker overheidsinstanties proberen wij aan te spreken op hun compensatieverplichting. Door bouw en renovatie goed te plannen hoeft de gierzwaluw voor niemand problemen op te leveren."

Waarmee zijn jullie het afgelopen jaar bezig geweest?

Hannie: "We zijn in contact geweest met Woningbouwvereniging De Leystromen (voorheen Stromenland). Bij de renovatie van de gevel van het pand aan de Hoogstraat hebben zij dertig kasten in de spouw ingebouwd. Wij vinden het echt heel erg leuk dat een woningbouwvereniging niet alleen mensen woonruimte biedt, maar

Waarom een wedstrijd?

Gerard: "Wij willen de mensen attent maken op de gierzwaluw. We vinden het belangrijk om ons nu eens op de jeugd te richten. Vorig jaar gaven we een lezing, dit jaar willen we de jeugd de kans geven te laten zien hoe creatief ze zijn. Een verhaaltje, een versje, een tekening, de kleurplaat. Alles mag, zolang het maar over de gierzwaluw gaat. De kleurplaat is te downloaden via www.ivnoisterwijk.nl (onder de kop 'De gierzwaluw komt er aan') of via www.vwgmidbrabant.nl. Je kunt de kleurplaat ook in de bibliotheek halen. De deelnemers kunnen hun creatie - met vermelding van naam, leeftijd en telefoonnummer op de achterkant - inleveren. Breng of stuur deze vóór 20 mei naar één van de volgende adressen in Oisterwijk: van Rijckevorsellaan 17, Prinses Beatrixstraat 46 of Waterhoefweg 3. De winnaar maakt kans op een mooi boek over de gierzwaluw."

Wat is jullie drijfveer?

Hannie: "Het gaat niet zo goed met stadsvogels. Door gebruik van nieuwe materialen en bouwtechnieken zonder nestmogelijkheden gaan er broedplaatsen verloren bij sloop en nieuwbouw. Wij willen de gierzwaluw voor Oisterwijk behouden. Veel mensen weten niet eens dat de gierzwaluw in de zomermaanden onder hun pannen huist en maken per ongeluk nestruimte dicht."

Waarom is het eigenlijk zo erg als gierzwaluwen verdwijnen?

Hannie: "Ieder levend wezen is belangrijk in de natuur. De gierzwaluw leeft van insecten. Insecten zorgen voor bestui-

De gierzwaluw onder de pannen

ook deze bijzondere vogel! Een ander project is het Ketelhuis. Bij de renovatie hiervan zijn in samenwerking met de gemeente in het torentje eenendertig broedplaatsen gerealiseerd. Het werk is verricht door vrijwilligers van beide vogelwerkgroepen. Ook bij de bouw van de Brede School heeft de gemeente ons om advies gevraagd."

Toekomstplannen?

Gerard: "We zouden in toekomst graag zien dat iedereen in Oisterwijk en omgeving de webcams van de gierzwaluw zou kunnen bekijken. Via de camerabeelden kunnen we veel leren over deze geheimzinnige vogels zonder het nest te verstoren. Hierdoor kunnen we de gierzwaluw nog beter beschermen."

Nieuwsgierig geworden?

Informatie of advies aanvragen over gierzwaluwen, meehelpen tijdens de inventarisatieperiode, het melden van gierzwaluwlocaties, gewonde gierzwaluwen aangetroffen? U kunt contact opnemen via: gierzwaluwoisterwijk@gmail.com.

6 LITERATUUR EN INTERNET

Internet

Op internet is volop informatie over de gierzwaluw te vinden. Enkele interessante sites zijn:

- www.zwaluwen.info
- <http://www.gierzwaluwkoloniekortehoefstraat.nl> (Gierzwaluwen in Tilburg)
- www.gierzwaluwbescherming.nl
- members.home.nl/gierzwaluw/introductie%20pagina.htm (gierzwaluwen in Tilburg)
- <http://members.ziggo.nl/jaaplängenbach/Gierzwaluwwoudsend.html>
- www.rickwortelboer.nl/gierzwaluwen/denesten.htm
- www.gierzwaluwkolonieregulierstraathaarlem.nl/
- <http://www.vwgmiddenbrabant.nl>

Dit zijn slechts enkele mogelijkheden. Sommige sites laten beelden zien via een webcam, andere zijn gericht op het inventariseren. Ook met behulp van zoekmachines, bijvoorbeeld Google, kun je veel informatie vinden. Er moet echter nog veel onderzoek naar de gierzwaluw gedaan worden en soms zijn berichten tegenstrijdig.

Via Youtube vind je allerlei korte filmpjes o.a.

http://www.youtube.com/watch?v=wz-_IPAVakQ&feature=relmfu (maken van een nestje)

<http://www.youtube.com/watch?v=BL1OfFAJpWE> (voeren van jongen).

Overzicht van broedplaatsen in Oisterwijk

Een overzicht van alle bij ons bekende broedplaatsen is te vinden op Google Maps via de volgende link:

- Gierzwaluwkassen (blauw, zonder stip bewoond)

<http://maps.google.com/maps/ms?hl=nl&ie=UTF8&msa=0&msid=101847402701772467865.0004697e02e671ae98891&t=h&z=11>

- Natuurlijke broedplaatsen (geel)

<http://maps.google.com/maps/ms?hl=nl&ie=UTF8&msa=0&msid=101847402701772467865.00046a1c2e0aab7293605&ll=51.578403,5.189066&spn=0.012001,0.038624&z=15>

Boeken

Wat boeken betreft zijn de Nederlandstalige mogelijkheden beperkt.

- Soortenstandaard Gierzwaluw, een digitale uitgave van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

<http://www.hetInvloket.nl/xmlpages/page/Invloket/actueel/document/fileitem/2201858>

Duidelijke informatie met veel tekeningen en foto's vind je in de boeken van Marjos Mourmans:

- Gierzwaluwen en nestkassen
- Bouwen voor gierzwaluwen

Een inspirerend boekje voor iedereen die de gierzwaluw broedgelegenheid wil bieden is:

- 'Bouwprojecten en Gierzwaluwen in Amersfoort' van Marjo van der Lelie

Ook vind je tips en informatie over gierzwaluwen én andere stadsvogels in:

- 'Stadsvogels' geschreven door Jip Louwe Kooijmans

Een prentenboek voor kinderen:

- 'Goede reis, gierzwaluw' van Nicole de Cock

Voor de zeer geïnteresseerde gierzwaluwliefhaver zijn er nog enkele buitenlandse boeken. Deze zijn niet meer in de reguliere boekhandel te verkrijgen, maar ze zijn soms nog op internet te vinden.

- 'Mein Vogel, Aus dem Leben des Mauerseglers Apus Apus' van E. Weitnauer
- 'Swifts in a Tower' van D. Lack (digitaal via ons verkrijgbaar)
- 'Devil Birds, The live of the Swift' van D. Bromhal
- 'Le Martinet noir' van Lionel Frédéric

7 NAWOORD

Door alle werkzaamheden aan de zwaluwtoren en de inventarisatie van 2012 is dit verslag, veel later dan gepland, nu pas gereed. Inmiddels is de bouw van de zwaluwtoren voltooid. Meer daarover leest u in ons jaarverslag 2012. Eerst sluiten we nu met een goed gevoel 2011 af.

Een bedankje aan alle vrijwilligers is hierbij wel op zijn plaats. Zonder vrijwilligers is een gierzwaluwwerkgroep niet mogelijk. Niet alleen zijn ze in de zomermaanden betrokken bij het zoeken naar nestplaatsen, ook worden er gierzwaluwkasten gemaakt, opgehangen en soms (om diverse redenen) weer verwijderd. Verder verstrekken zij informatie aan bewoners en andere geïnteresseerden en signaleren wetenswaardigheden op gierzwaluwgebied. Dat kan een dakrenovatie zijn, maar ook een artikel in een blad of een televisieprogramma.

Verder zijn we erg blij met de goede samenwerking met Marjos Mourmans (Zwaluwen Adviesbureau), Marja Goossens (gierzwaluwwerkgroep Vugt) en Harrie van Berkel (gierzwaluwen Tilburg).

Ook de gemeente Oisterwijk en Woonstichting De Leystromen zijn we veel dank verschuldigd. Steeds weer zijn zij bij renovatie, sloop of nieuwbouw bereid mee te denken en naar een zo goed mogelijke oplossing te zoeken waarbij ze vaak ook het financiële gedeelte voor hun rekening nemen.

Als laatste willen we Henk Sierdsema (SOVON) noemen die ons geholpen heeft een systeem te ontwikkelen om de gelokaliseerde broedplaatsen zo goed mogelijk te registreren. Dat dit nog niet tot volle tevredenheid functioneert zegt niets over zijn inzet, maar alles over de moeilijkheden bij het inventariseren van de gierzwaluw.

Met zoveel medewerking kunnen we alleen maar positief zijn over de mogelijkheden voor de gierzwaluwen in Oisterwijk de komende jaren. We gaan dus gewoon verder op het ingeslagen pad. Voor tips en/of vragen kunt u ons altijd bereiken via gierzwaluwoisterwijk@gmail.com. Ook kunt u daar invliegopeningen melden.

Neem gerust contact met ons op als u overweegt om nestkasten of neststenen te plaatsen. Dat is lang niet altijd zinvol, en soms zijn er betere mogelijkheden. Wij adviseren en helpen u graag.

Namens Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk, Gerard van der Kaa en Hannie Nilsen

